

evrensel

6 Eylül 2025 Cumartesi ◆ Sayı: 182

ekmek ve gül

Dosya

Medeni hakların temel taşlarından: Kadınların miras hakkı

/EkmekveGül

posta@ekmekvegul.net

@ekmekvegul

@ekmekvegul

/ekmekvegul

İÇİNDEKİLER

Çocukların eğitimi, geleceği için mücadeleye....3	Cemre Kavala
Gülsuyu'nda gençler uyuşturucunun kaskacında.5	Eftalya Akgül
'Suça sürüklenen çocuklar' tartışmalarında neredeyiz?.....6	Zeynep Mutlu

DOSYA

Medeni hakların temel taşlarından: Kadınların miras hakkı

Temel bir hak olarak 'miras'.....8	Avukat İlke Işık
'Kadınlar ateşten gömleği giyeli çok oldu'.....9	Avukat Elif Ergin
Dinlerin siyasi yapılandırılması.....10	Ela Ava
Tarihte kadınların eşit miras hakkı mücadelesi.....11	Sıla Altun

Okullarda bir öğün ücretsiz sağlıklı yemek hakkı çünkü.....12	
Veliler beslenme çantalarını doldurmakta zorlanıyor.....14	Hümeysra Hannarici
'Bedelini ödersiniz' baskısıyla öğretmenlik.....14	
'Bütün çocuklara okulda aynı yemek verilse....14	Funda Bakış
Dışa Vurum oyunu.....15	Bingül Öz
Barşın adı yoksa, emekçi kadınların sözü olmalı.16	Sevda Karaca
Metalde hesaplaşma günleri yaklaşıyor.....18	Deniz Laz
Yüzde iki zam ile ağır çalışma koşulları.....19	
Kadınlar sefalet dayatmasını kabul etmiyor.....19	Adile Doğan
Sözleşme masasının gölgesinde kalanlar.....20	Eylem Sancak
'Zulmünün karşısında kadınlar mücadele ediyor!'.....21	Gökçen Turgut
Patronlar birliğine karşı tek seçeneğimiz birlik olmak.....21	
Sistemin normali mücadelenin gerekçesi.....22	Nuray Öztürk-Hatice Çoruk
KİTAP.....23	
SAĞLIK.....23	
Aşk romanlarında başka bir imkanı aramak....24	Filiz Gür

Eylül ayı yeni dönemin başlangıç zili...

Yaz günlerinin sıcaklığı yavaşta yerini serinleyen havalara bırakırken cümle hayatın sonbahar ve kış hazırlıklarını da kadınların ellerine bırakıyor.

Ümutlar, hevesler, kaygılar bir arada.

Mevsimler değişiyor, gündelik hayatın rutinleri mevsimlere ayak uyduruyor. Ama dünya halklarının zemheri kışı hiç geçmiyor. Kapitalist emperyalist barbarlık memleketimiz dahil dünyanın ucunu bucağını alt üst etmeye devam ediyor. Katliamlar, çatışmalar, yoksulluk ve kıtlık... Bizim payımıza da bu emperyalist barbarlıktan düşen pay şiddet ve sömürü sarmalı. Hem de ne sarmal!- Tek adam rejiminin bugün bize yaşattıklarını, yarın yaşatacaklarını görmeyi, anlamayı engelleyecek derecede alt üst ediyor hayatımızı, zihnimizi.

Ekmek de istiyoruz gül de. Hem de her mevsim sıcak bir ekmek, her mevsim cap canlı açacak bir gül. İşte bu sayımızda da yeni bir mevsimi, Eylül ayını "biz ne yapacağız, nasıl kazanacağız?" sorusuna hep birlikte bu sayfalardan verdiğimiz, gelecek sayılarımızda güçlendireceğimiz yanıtlarımızla karşılıyoruz.

Aile yılı, güvencesizlik, ucuz emek sömürüsü, gasp edilmiş temel haklarımız, hedefe konan miras hakkımız, yoksulluk ve geleceksizliğin esir aldığı çocuklarımız, sosyal yardımlara muhtaç kılınmış yardım başvurularında eğdirilmiş başlarımız... Hepsi hem sorularımızda, hem de sayfalarımızdaki yanıtlarımızın içinde.

Hepimizin cevabını bildiğimiz sorularımız da var. Yanıtlanmasına ihtiyacımız yok üstelik. Pislik içindeki okul sıralarına aç bilaç oturturken çocuklarımızı devlet nerede sorusu-

nun cevabına ihtiyacımız yok örneğin. Okul bulmaya, bulduğu okulun masraflarını denkleştirmeye çalışan anneler biliyor bir şekilde bu sorunun cevabını çünkü. Nitelikli kamusal eğitim hakkının gaspının örgütlenmesinde görüyor devletin kendisini. Akademisyenlere, öğrencilere geçilmez kale olan Boğaziçi Üniversitesi kapılarının arkasında 15 yaşındaki çocuk işçi Hilal'in katili için nasıl ardına kadar açıldığının cevabına ihtiyacımız yok örneğin.

Cevaplarını bildiğimiz sorular evet. Ama yeter mi her mevsim sıcak olacak bir ekmek kazanmaya ve her mevsim cap canlı açacak bir gülü koklamaya bildiklerimiz? Yetmez. İşte bu nedenle vazgeçmiyoruz ve vazgeçmeyeceğimiz haklarımız ve hayatlarımız için birleşmekten. Birlikleri güçlendirmekten. Eylül ayına kocaman bir merhaba!

Kapak çizimi: Dilan Mine Uğurlu/Ekmek ve Gül | Sunu görseli: Pexels

ekmek ve gül
posta@ekmekvegul.net

evrensel

Günlük EVRENSEL Gazetesi'nin ücretsiz özel ekidir.
Türü: Yaygın süreli
Bülten Basın Yayın Reklamcılık Tic. Ltd. Şti.
Adına Sahibi: Kürşat Yılmaz
Genel Yayın Yönetmeni: Hakkı Özdal
Sorumlu Yazışları Müdürü: Sadık Murat Uysal

Yönetim Yeri: Adres:
Gülbahar Mahallesi, Oya Sokak, Tümer Plaza No: 7, Kat: 4
Daire: 9 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 909 48 01
Faks: (0212) 654 15 04

Dağıtım: Turkuvaiz Dağıtım AŞ **İstanbul Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Osmangazi Mah. 31/43 Sk. No:6/2 Esenyurt/İstanbul **Adana Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Yeni Doğan Mh. 2108 Sk. No: 18/A Yüreğir/ADANA **Ankara Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Saray Osmangazi Mh. Sütçü İmam Sk. 2108 Sk. No: 33 Pursaklar/ANKARA **İzmir Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Metal İşleri San. Sit. 2. Cadde No.93 Kısıkköy, Menderes/İzmir **Trabzon Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik Matbaacılık ve Kağıtçılık AŞ Araklı Yolgören Mah. Dedekorkut Cad. No: 55 dd Araklı/Trabzon

Çocukların eğitimi, geleceği için mücadeleye

Cemre Kavala

Tatil ne zaman başladı da bitti, ayağımızı suya bile sokamadık daha diye düşünürken okul zili çalmaya başladı. Okul başlangıcı, yeni kaygılar demek oluyor. Belki en lüks marka olmasa da yenilenen eşyaların heyecanı yok. Okulun da tadı tuzu yok artık. Çünkü okulun başlaması demek masraf kalemlerinin artması demek. Okul ziliyle birlikte başlasın market, kırtasiye, pazar döngüsünde en ucuz malzemeleri bulma maratonu.

Çocuğu olanlar daha yakından bilse de çocuğu olmayanların da bildiği bir gerçek eğitim masraflarının her geçen yıl daha da artması. En ucuz ürünleri seçseniz de fiyat listesi kabarıyor: Kalemlik 129 lira, sırt çantası 499 lira, matara 149 lira, ısı korumalı beslenme çantası 219 lira, bölmeli beslenme kutusu 79 lira... Kalem, defter, boya, dosya derken rakam kısa sürede 4 bin lirayı buluyor. Okul formları da eklendiğinde toplam tutar 8-10 bin liraya ulaşıyor.*

Tüm bu gündemi kaçırmayan bankalar, düşük faizli eğitim kredisi için başvuru reklamlarını çoktan başlattı. Online alışveriş siteleri, "Bankalardan ne eksikimiz var" diyerek okulun açılması şerefine kampanya reklamlarını her yerde duyurdu. E biz de o kredilerin ödemesinin bir sonraki hatta belki ondan sonraki eğitim

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

öğretime yılına sarkacağını biliyoruz.

Devletin gözü velinin cebinde

Sadece o mu, on binlerce liraya çıkmış zorunlu "bağış", daha doğrusu kayıt paraları... Ancak bitmek bilmeyen bu masrafların veliler tarafından karşılanması ne mümkün! Hele de işsizlik oranları bu kadar artmışken. Ekonomik bağımsızlığını eline almaya çalışan, tek ebeveyn olarak çocuğunun bakımını sağlamaya çalışan ya da boşanmak isteyen kadınlar için çok daha zor: Kadın işsizlik oranının yüzde 11,6'ya yükselmesi yoksulluğun kadınlar arasında daha derin hissedilmesine yol açıyor. TÜİK'in 2025'in ikinci çeyreğine ilişkin veriler baktığımızda hizmet sektöründe bir istihdam artışı görsek de bu, büyük ölçüde geçici ve güvencesiz işlere dayanıyor; "İş Pozitif" gibi programlar kadınlara kalıcı bir

gelecek değil, sermayeye sezonluk ve düşük ücretli iş gücü sağlıyor.

Eğitim gibi en temel hizmetlerden birini sağlaması gereken devletin velilerin cebine göz dikişinin sonucunu en çok çocuklar yaşıyor ve eğitimden kopuşlar gerçekleşiyor.

Eğitimden her bahsedişimizde tekrar ediyoruz: Okullar sadece çocuklar için derse girip çıktıkları bir yer değil. Çocukların korunması, gelişimlerinin izlenip takip edilmesi gereken yerler. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) çocukların okula devam edip etmediğini bile takip etmiyor. Çocukların zihinsel gelişimi için kritik önemde olan okul öncesi eğitim de bizzat MEB tarafından bir lüks olarak görülüyor ve çocuğunu okul öncesi eğitime vermek isteyen velilerden katkı payı (aidat) talep ediliyor. Yani, devlet çocukları okulda

tutmak üzere bir çaba harcamıyor.

Üç maymunu oynamaya devam

Bir örnek verelim. Her gün okula giderken hazırlanacak beslenme çantalarının nasıl hazırlanacağı başlı başına bir soru işareti. Üç seneyi aşkındır okullarda, mahallelerde, Mecliste bıkmadan usanmadan dile getirdiğimiz okullarda her çocuğa bir öğün ücretsiz, sağlıklı yemek verilmesi talebi önemini hâlâ koruyor. Türkiye'de her dört çocukta biri okula aç gidiyor. Çocukların et tüketimini geçelim, taze sebze meyve yeme oranı gün geçtikçe düşüyor. Ancak Bakanlığın gözleri, kulakları kapalı. Verileri de, kadınların taleplerini, çocukların yaşadıklarını da görmezlikten geliyor. Veliler şimdiden beslenme listelerine kendi alternatiflerini nasıl bulacağını telaşına düşmüş durumda. Çocuk sağlıklı beslensin diye yapılan planların yüzde kaç hayata geçebilir bilinmez ama çocuklar için sağlıklı bir öğün yemek talebinden bir milim bile geri adım atmamakta ısrarımız devam ediyor. Büyük bir mücadele ile kazanılan okul öncesine verilen ücretsiz beslenme de kaldırıldı, okullara bir öğün ücretsiz, sıcak yemek dağıtan belediyeler engellendi. Dergimizin orta sayfasında çocukların fikirlerine yer verirken velilerin bu talebin ne kadar acil bir ihtiyaç olduğuna ilişkin görüşlerini de okuyacaksınız. Yani yoksulluğun okuldan koparma riski taşıdığı koşullarda, çocukları okulda tutmanın adımlarından biri olan bir hak bile "kaynak yok" bahanesi ile gasbedilebiliyor. ➔

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Çocukları eğitimden koparan sebeplerin başkaca sonuçları da oluyor: çocuk işçilik.

Bu yazıyı yazmaya çalıştığım günlerde Boğaziçi Üniversitesi içerisinde bulunan bir mekanda çalışan 15 yaşındaki Hilal Özdemir, 20 yaşındaki Ayberk Kurtuluş tarafından öldürüldü. Başta Boğaziçi öğrencileri olmak üzere ülkenin dört bir yanından kadınlar bu cinayete tepki gösterdi. Bu yazının konusu gereğiyle 15 yaşında bir genç kızın çalışıyor olmasını önümüze alacağız. Boğaziçi Üniversitesi Öğrenci Temsilciliği yaptığı açıklamada şuna dikkat çekmişti: “4857 sayılı İş Kanunu’nun 69’uncu maddesinin birinci fıkrasına göre gece dönemine denk düşen 20.00-06.00 saatleri arasındaki işçi postalarında, 18 yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin çalıştırılmaları yasak. Bir kız çocuğu 15 yaşında neden çalışmak zorunda?”

Bir çocuk neden çalışmak zorunda kalır?

Hayatlarını idame ettirebilmek, eğitime devam edebilmek, ailelerini geçindirebilmek için çalışmak zorunda bırakılan çocuklar var ve her geçen gün iş cinayetlerinde ölen çocuk işçi sayıları artıyor. İşçi Sağlığı İş Güvenliği Meclisi’nin 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliğiyle Mücadele gününde açıkladığı rapora göre son on iki buçuk yılda 770 çocuk çalışırken hayatını kaybetti. Ağustos ortalarında Evrensel Gazetesi’nin manşeti, Mersin’de tır altında kalarak hayatını kaybeden Emir olmuştu. 16 yaşında ama ömrünün 8 yılını çalışmak zorunda kalan Emir’in babasının anlattıklarından biliyoruz bu memlekette çocukların neden çalışmak zorunda kaldıklarını. AKP’nin ekonomi politikaları ile yaşamı idame ettirmenin her geçen gün zorlaştığı zamanlarda bir evi geçindirebilmek bazen çocukların sırtına kalıyor. Yaşam koşulları o kadar ağırlaştı ki sekiz dokuz yaşında başlıyor iş hayatına başlama süreci.

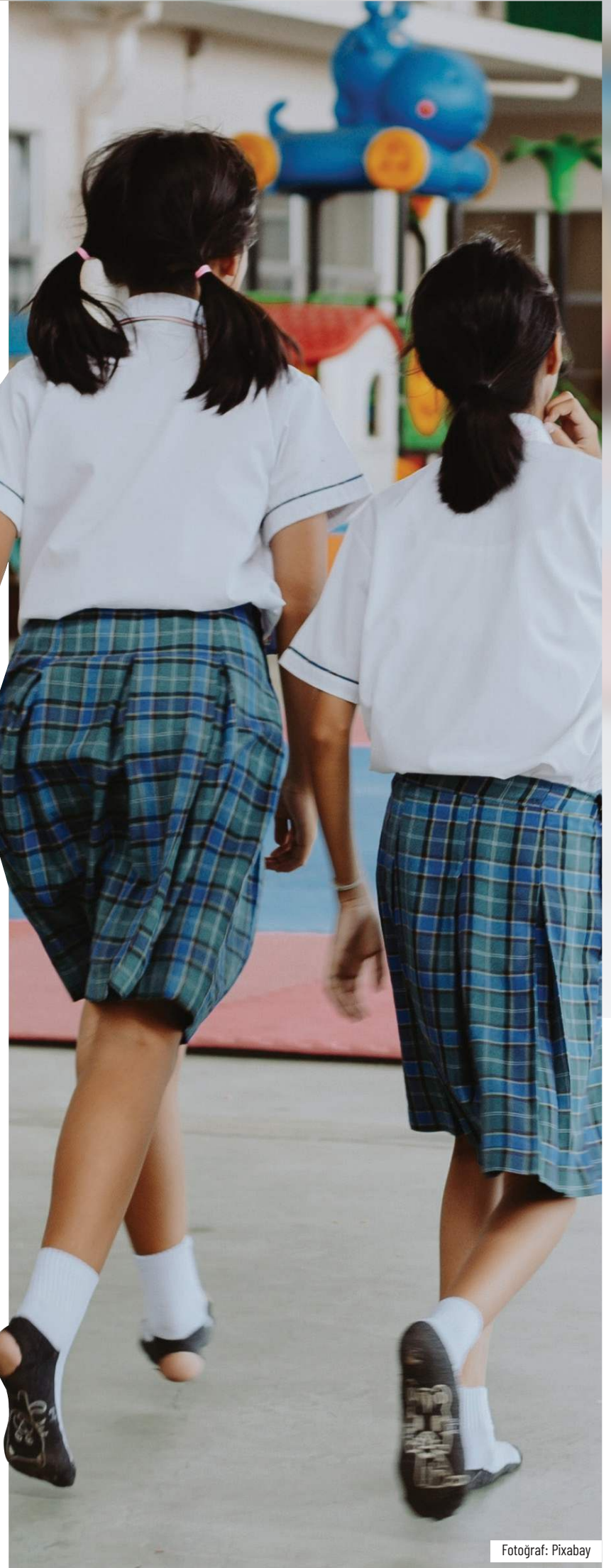
Üstelik iktidar da MESEM’lerle çocuk işçiliği bırakın engellemek, eğitim adı altında resmileştiriyor. Eğitimden kopan çocuklar çocuk işçi olurken verilerde “eğitimde” görünen çocukların da bir kısmı resmi çocuk işçiler olarak çalışıyor. Ucuz iş gücü olarak gördüğü çocukların çalışması için sermayeye teşvikler sunuyor, bu teşviklerle de ucuza ağır koşullarda çocukları çalıştırıyor. Çoğu aile için hem bir meslek edinme hem de eve kazanç getirme kapısı olarak da görülüyor MESEM’ler. Sonrasında iş cinayetlerinde hayatını kaybeden çocukların yaşamlarını okuyoruz.

İş güvenliği önlemlerinin alınmadığı, fiziksel özellikleri nedeniyle küçük alanlarda daha rahat çalıştırılan çocuklar boylarından büyük işlerin sorumluluğunu alarak büyümeye çalışıyorlar. Haberlerde, mektuplarda çalışma koşullarının ağırlığından, ustaları tarafından uğradıkları mobbinglerden bahsediyorlar. MEB ise bunlar da yeterli gelmiyor, eğitim adı altında çocukların sermayeye çalışmasını ortaokula kadar indiriyor.

Parasız eğitim hakkı şart!

İşte dönüp dönüp çocukların hem korunması hem gelişimlerinin takip edilebilmesi için en temel haklarına geri dönüyoruz: eğitim hakkı. Her bir çocuğun sağlıklı gelişimi için beslenmesi en önemli mesele. Sağlıklı beslendiğinde, okula gittiğinde ihtiyacı olan temel malzemelere ulaşabilmesi gerekli. Tüm bunların sağlanması için kamusal bir hak olan eğitimin ücretsiz olması gerekli. Eğitimin ücretsiz olması sadece ders kitabı vermekle bitecek bir iş değil. Okulunun temizliğinden güvenliğine, beslenmesinden ulaşımına topyekun bütün ihtiyaçların devlet tarafından karşılanması demek. Ancak aile yılı ile birlikte görüyoruz ki iktidarın ekonomi politikaları kadınları güvencesiz çalıştırıp çocuk bakımını kadına yıkıyor, gelecek yeni nesilleri sermayenin ucuz işgücü olması için sayısını arttırmak istiyor. Komşu annelik sistemi ile kreş açmak yerine çocukları istismara ve suistimale daha açık bir bakım sistemine sokmaya çalışıyor.

Sonbahar gelirken zemheri soğukları geliyormuş gibi bizi telaşa sokturan, çocuklara bir öğün sağlıklı yemek vermekten kaçınan, küçük bedenlerini uzun saatler ağır makineler altında tutmaya zorlayan bu sistemden de onun uygulayıcısı bu iktidardan da alacaklıyız. Çocuklarımızın geleceğinden çaldıkları her bir gün için onlardan alacaklıyız. Şimdi bu eğitim öğretim dönemine girerken kaygılar doldu taşı. Beslenme listelerini tutturabilene aşk olsun. Ancak talep net. Kamusal bir hak olan eğitimin her kademe- de ücretsiz olması için yan yana gelmekten başka çare yok.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Fotoğraf: Pixabay

Sosyal alan yok, geçim zor:

Gülsuyu'nda gençler uyuşturucunun kiskacında

Eftalya Akgül
İstanbul-Maltepe

Gülsuyu'nda yaşayan iki genç kadınla konuştuk; hem mahallenin gündelik yaşamını hem de arkadaşlarının uyuşturucuya, çetelere nasıl sürüklendiğini anlattılar.

İstanbul Anadolu Yakası'nın sıkça "tehlikeli" olarak anılan mahallesi: Gülsuyu. Mahallede, ilkokuldan liseye kadar okullar bulunuyor ve genç nüfus oldukça yoğun. Sokaklar günlük yaşamın karmaşasıyla dolu; aileler geçim sıkıntısıyla uğraşırken gençler için güvenli sosyal alanlar oldukça sınırlı. Eğitimdeki aksaklıklar ve ekonomik yetersizlikler de kendini hissettiriyor. Tüm bu koşullar içinde gençlerin uyuşturucu ticareti ve çeteleşme ile ilişkisi giderek artıyor. Biz de Gülsuyu'nda yaşayan iki genç kadınla konuştuk; hem mahallenin gündelik yaşamını hem de arkadaşlarının uyuşturucuya ve çetelere nasıl sürüklendiğini anlattılar.

Sohbetimize bu yıl liseden mezun olan ve üniversite sınavı için tekrar hazırlanacak olan Ekin ile başlıyoruz. Ekin, Gülsuyu Mahallesi'nde hem yaşayan hem de tüm eğitim hayatını bu mahallede geçirmiş bir genç kadın. Kısa süre önce lise hayatı sona erdiği için öncelikle liseye dair gözlemlerini soruyoruz. İlk olarak, çeteleşme-

nin ve uyuşturucu satışının doğrudan lisenin içinde gerçekleştiğini söylüyor. Bununla birlikte, bu durumu ilk kez lisede yaşamadığını da ekliyor: "Ortaokuldayken 6. ya da 7. sınıftaydım. Onlar da 8. sınıftı ve buna rağmen uyuşturucu muhabbeti vardı. Yapıyorlardı da yani."

Yaşıtı arkadaşlarının ve gençlerin bu duruma gelmesinin sebebini ise "Uyuşturucu satanların parayla kandırılmış olmaları. Para kazanmanın en kolay yolunu uyuşturucuda buluyorlar" diyerek ifade ediyor. Gençlerin uyuşturucu ticaretine yönelmesinin temel nedeninin ekonomik zorluklar olduğunu belirtiyor. Ailelerin asgari ücretle geçinmesinin ve gençlerin ailelerinden aldıkları paranın yetersiz kalmasının onları bu duruma sürükleyen en büyük etken olduğunu belirtiyor.

'Kapımızın önündeler'

Sohbete Ekin gibi liseden yeni mezun olmuş Eylül de katılıyor. Eylül de Gülsuyu Mahallesi'nde oturuyor ama liseyi başka bir mahallede okumuş. Lisesinde uyuşturucu ve çeteleşme gibi bir duruma tanık olmadığını

ama yaşadığı yer için aynı şeyi söylemeyeceğini aktarıyor: "Kapımızın önündeler. Kullandıklarını görmüyoruz ama sürekli uyuşturucu satışı oluyor."

Bunlar bu kadar alenen yaşanırken polislerin durumu bildiği ancak etkili bir müdahalede bulunmadığını belirtiyor Eylül. Mahallenin de korkudan şikayet edemediğini çünkü kim şikayet etse çetelerin o kişiye, ailesine ya da malına zarar verdiğini, vereceğini söylüyor.

Sohbet ilerledikçe uyuşturucu satanların çete halinde birlikte hareket ettiklerini ve kimin satıcı olduğunu kolayca anlayabildiklerini anlatıyorlar. Çeteleşmenin yaygın olduğunu ve çeteler arasında sık sık gerçekleşen şiddet olaylarından ve kan davalarından bahsediyorlar.

Sosyalleşecek alan yok

Gülsuyu'nda gençlerin nerelerde vakit geçirdiğini sordüğümüzda, gençlerin vakit geçirebilecek sosyal alanlar, kafeler gibi alternatiflerinin olmadığını sadece parkların olduğunu anlıyoruz. Parkların durumunu ise "Ama orası da pek sağlıklı değil" diyerek özetliyor Ekin. Bu yüzden gençler çoğunlukla Gülsuyu'ndan uzaklaşarak sosyal-

leşmeye çalışıyor. Bunu da genellikle AVM'lere giderek ya da Maltepe sahilinde vakit geçirerek yapıyorlar.

Eylül Gülsuyu'ndaki kadınların sokağa çıkmadığını belirtiyor; kendisinin de Gülsuyu'nda dolaşmaya çıkmadığını anlatıyor, "Yılda bir kere dışarı çıkıyorum, onda da yanımda erkek kuzenlerim oluyor zaten" diyor. Akşam saatlerinde sokaklarda erkeklerin çok yoğunlukta olması sebebiyle kadınların tek başına sokağa çıkmaya korktuklarını dile getiriyorlar.

Sohbetin sonlarında ikisi de gençlerin ve yaşadıkları mahallenin bu durumda olmasından mutsuz olduklarını ama bir şekilde kabulleniş içinde de olduklarından bahsediyorlar ve sadece kendilerinin değil mahallenin bu şekilde olduğunu aktarıyorlar. Bireysel çözümlerin denendiğini ve sonuç alamadıklarını söylüyorlar. Sorunun en temel çözümünü ülkedeki ekonomik koşulların iyileşmesinde görüyorlar. Bu şekilde gençlerin sırf para kazanabilmek için çeteleşmeye ve uyuşturucu ticaretine sürüklenmesinin önündeki en temel etkenin ortadan kaldırılacağını belirtiyorlar. Sohbetimizi, Ekin'in "Her şey iktidara bağlı" diyerek mevcut durumun tamamen iktidara ve devletin politikalarına bağlı olduğunu vurgulamasıyla noktalıyoruz.

‘Suça sürüklenen çocuklar’ tartışmalarında neredeyiz?

Devletin, çocuk refahı ve korunmasına yönelik hizmetleri doğru ve eksiksiz olarak yerine getirmesi, çocuğun suç tekrarı riskini ve çocuk adalet sistemine gelmesini ciddi olarak azaltacak ve engelleyecektir.

Zeynep Mutlu
Sosyal Hizmet Uzmanı

Hepimizi derinden sarsan Mattia Ahmet Minguzzi'nin cinayeti sonrası “suça sürüklenen çocuklar” olgusunun sıkla tartışıldığı, herkesin her şeyi söylediği, doğrularla yanlışların birbirine karıştığı; diğer yandan çocuk koruma ve çocuk adalet sistemindeki gerçeklerle yüzleşmemiz gereken bir durumla karşı karşıyayız. Yazılıp konuşulanlara bakıldığında tartışmaya katılanların çoğunluğun suça sürüklenen çocuklara yönelik cezaların arttırılmasını istediği, cezaların ağırlaştırılmasını talep ettiği ve bu çocuklara yönelik öfke, ayrımcılık ve şiddet içeren yaklaşımlar tercih ettiği görülmekte.

Şüphesiz Mattia Ahmet Minguzzi'nin kaybının üzüntüsünü ve ailesinin acısını derinden hissetmemek mümkün değil. Bu tarifi olmayan bir acı ve tarifi olmayan bir yas süreci. Bununla birlikte hemen ardından yaşanan benzer olaylar, suça sürüklenen çocuklara yönelik olumsuz algıyı arttırmakla birlikte “suça sürüklenen çocuk” kavramını da tartışmaya açık hale getirmiştir. Ancak, tartışmanın geldiği aşamaya bakıldığında, çocukların suça sürüklenme nedenleri olan bireysel, ailesel, yapısal, çevresel, kültürel, ekonomik ve siyasi faktörleri; çocuk koruma sisteminden kaynaklı eksiklikleri; çalışanların, kurumların ve devletin bu çocuklara karşı yerine getiremediği yükümlülükleri konuşmadan, çocukları ve aileleri suçlamaya varacak bir noktaya evrileceğiz.

Oysa çocukların suça sürüklenme nedenlerinin tespiti, önlenmesi, bu çocukların suç tekrarının önlenmesi ve topluma yeniden kazandırılması süreçleri devletin temel

sorumluluğudur. Nedenleri ve sonuçları açısından, çocukların içinde bulunduğu koşullar; hem risk altındaki ve dezavantajlı grupların hem de korunma ihtiyacı olanların değerlendirilmesini ve konuya geniş bir perspektifle yaklaşılmasını gerektirmektedir.

Çocuk hak ilkelerine bakış

Türkiye, 1990 yılında imzacısı olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni, 1995 yılında yürürlüğe koymuştur. Bu sözleşmeyle Türkiye, 18 yaşın altındaki her bireyin “çocuk” olduğunu, her çocuğun temel insan haklarına, onuruna ve değerine saygı duyacağını, özel bakım ve yardım hakkı olduğunu, özel ilgi, koruma ve yardım görmesinin gerekliliğini, sağlıklı gelişimi ve esenliği için sorumlulukları olduğunu, iyi düzeyde yaşam standartlarını ve refahını sağlayacağını ve çocuklara karşı hiçbir şekilde ayrımcılık yapmayacağını kabul etmiştir. Bu doğrultuda sözleşmenin temel ilkelerine göz atalım.

1) Çocuğun gelişme ve yaşam hakkı: Devletler, çocuğun sağlıklı büyümesini ve aynı zamanda bedensel, psikolojik, zihinsel, ahlaki ve toplumsal gelişmesini sağlayacak olan tüm koşulları, kendi dönemsel gereksinimleri dikkate alınarak, saygınlığı ve çocuğun özgür bir birey olarak yaşamını devam ettirebilmesini sağlayacak koşullarda oluşturmalıdır.

Son süreçte suça sürüklenen çocukların basına yansıyan görüntülerine bakıldığında, şiddeti benimseyen ve araç olarak kullanan, ergenlik dönemi özelliklerinden olan kendini ispat, risk davranışlarını gerçekleştirmeye merak ve sınırları test etme, her şeyi yapabileceğine dair düşünce ve güven, grup normu olarak birlikte hareket etme davranışları olan gençler görülmekte. Oysa bu ilke dikkate alındığında, bu gençlerin çocukluk döneminden başlayarak gelişen

bu özelliklerinin eğitim, sağlık ve sosyal hizmet alanı tarafından fark edilmesi, dürtüsel ve agresif özellikler, davranış bozuklukları, okul başarısızlığı, devamsızlığı veya sık okuldan kaçma, antisosyal arkadaş grubu faktörlerinin araştırılması ve sağlıklı bir birey olarak kişilik gelişimlerini destekleyici hizmetlerin başlatılması öncelikli olmalıydı.

2) Ayrımcılığın önlenmesi/ ayırım gözetmeme: Sözleşmede yer alan haklar fiziksel özellikler, cinsiyet, inanç, din, ana dil, kültür, etnik köken veya herhangi bir başka özellik dikkate alınmadan tüm çocuklar için geçerlidir.

Yaşananlara bakıldığında, suça sürüklenen çocuklarla ilgili bilgilerin medyada kolaylıkla paylaşıldığı, bu çocukların hedef haline geldiği, bu durumun adli süreç sonrası rehabilitasyona zarar verdiği, topluma yeniden kazandırılması sürecini ve unutulma hakkını ortadan kaldırdığı, riskli davranışları devam ettirme olasılıklarını arttırdığı görülmektedir. İlgili kurumların, bu konuda gerekli önlemleri alması beklenirken çocukların hedef haline gelmesini kolaylaştırıcı işlemlerin yaptığı görülmektedir.

3) Çocuğun yüksek yarar-esenliğinin korunması ilkesi: Bu ilke, bütüncül bir bakış açısıyla çocuğa odaklanmakta, onun hakla-

ıyla ihtiyaçlarının birbiriyle olan ilişkilerine dikkat çekmektedir.

Dolayısıyla, suça sürüklenen çocukların sağlıklı gelişimini etkileyen faktörler; nasıl bir çocukluk dönemi geçirdikleri, aileden kaynaklı sorunlar, yoksulluk, işsizlik, alkol veya madde bağımlılığı, ailede veya çevrede suç öyküsü ya da riskli davranışların desteklenmesi, sosyal dışlanma, şiddet, göç, ayrımcılık, sağlık, bakım, barınma ve sosyal hizmet olanaklarına ulaşamama gibi durumlar açısından araştırılmalı ve bu riskler sosyal devlet anlayışı doğrultusunda giderilmelidir. Yine basına yansıyan bilgi ve fotoğraflardan, suça sürüklenen çocukların bir kısmının yaşadıkları bölgede silahlanma veya suç işleme davranışının normalleştirildiği, organize şiddet unsurlarının olduğu ve bunun desteklendiği görülmektedir.

4) Görüşlerine saygı/ katılımı ilkesi: Bu ilke çocuklara yaşamakta oldukları kamusal yaşamının içinde yer alma, karar süreçlerinde sorumluluk alabilme, edilgen değil;

etkin bir birey olabilme ve aynı zamanda kararları etkileyebilme imkanı tanımaktadır.

Suça sürüklenen çocukların genel özelliklerine bakıldığında ise evde, okulda veya kamusal herhangi bir alanda isteklerinin, görüşlerinin, fikirlerinin önemsenmediği, dikkate alınmadığı görülürken “benliğini, kimliğini ve var olma çabasını” ve gelişimsel dezavantajlı durumunu ifade biçimi olarak şiddet ve riskli davranışlarda bulunarak göstermeye ve dikkat çekmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. Ergenlerin yaşadığı belirsizlik ve umutsuzluk, gelecek beklentilerinin olmayışına bağlı geliştir-

dikleri boş vermişlik tepkileri, gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluğun yoğun olduğu bölgelerde riskli davranışların normalleşmesi ve yaygınlaşması, bir grup içinde varlığını sürdürme ve kabul görme ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır. Yoksul bölge veya çevrelerde sıklıkla bir güç ve kontrol aracı olarak şiddete başvurulması, ergenlerin bu sosyal öğrenme ve model alma yoluyla yansıttıkları veya şiddet mağduru olarak başkalarına şiddet uyguladıkları görülmektedir.

Cezaların ağırlaştırılması tartışması

Ülkemizde Çocuk Koruma Kanunu 2005 yılında kabul edildi. Ardından çocuk koruma sisteminin sağlanması ve çocuk adalet sisteminin güçlendirilmesi adına pek çok düzenleme yapıldı. Bu yıl kanunun 20. yılı. Ancak geldiğimiz noktada, suça sürüklenen çocuk sayısı azalmadığı gibi sayılarda ciddi artışlar görülüyor.

TÜİK'in 2024 yılı Adalet İstatistiklerine göre güvenlik birimlerine gelen veya getirilen 202 bin 758 çocuk, suça sürüklenme sebebiyle getirildi. Bu çocukların yüzde 40,4'üne yaralama, yüzde 16,6'sına hırsızlık, yüzde 8,2'sine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak suçları ile işlem yapıldı. Savcılık aşamasında ise suça sürüklenme nedeniyle 2024 yılında 222 bin 329 çocuk hakkında yapılan soruşturma işleminde, 120 bin 957 çocuk hakkında kovuşturmaya gerek olmadığı kararı verilerek çocuklar adalet sisteminin dışına çıkarıldı. Ancak bu çocuklar hakkında suç tekrarını önleyecek ya da risklerin giderilmesini sağlayacak herhangi bir tedbir veya koruma işlemi yapıp yapılmadığı bilinmemektedir.

Oysa bu çocukların Çocuk Koruma Kanunu'nda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbir kararları uygulanarak çocuk koruma sisteminde tutulması, devletin çocukları koruma sorumluluğunun bir gereği olarak yapılmalıydı. Diğer yandan devam eden davalar dikkate alındığında ise 211 bin 946 çocuk hakkında, suç dosyası işlemi yapılarak 43 bin128'i hapis cezası olmak üzere 63 bin 712 ceza kararı verildi.

Bu oranlar, suça sürüklenen çocuklara cezalar verilmesiyle suç riskinin ortadan kalkmadığını göstermektedir. Diğer yandan Türkiye'de suça sürüklenen çocuklara özgü bir yasa olmayıp yapılan yargılamalar yetişkin yargılamasına göre hazırlanan Türk Ceza Kanunu esas alınarak yapılmaktadır. Ülkemiz dışındaki hiçbir ülkede, Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri uygulaması bulunmamaktadır. Bu nedenle suça sürüklenen çocuklara özgü ve ayrı bir yasal düzenleme yapılması ve özgürlüklerinden yoksun bırakmayı önleyecek alternatif uygulamalar ile onarıcı adalet uygulamalarının sağlanabilmesi suç riski ve topluma yeniden kazandırılmaları süreçlerinde oldukça önem taşımaktadır. Çocuk suçluluğunun ve suç tekrarının az olduğu ülkelerdeki uygulamalara bakıldığında, çocuğun cezalandırılması veya özgürlüğünden yoksun bırakılması uygulamalarının değil, çocuğun içinde bulunduğu risklere, çocuğun ihtiyaç ve gereksinimlerine, davranış değişikliğine odaklanan koruyucu ve önleyici hizmet modellerinin uygulandığı görülmektedir.

Devlet, çocuğu koruma sorumluluğunu devredemez

Çocukların ihtiyaçları, gereksinimleri ve kendilerine özgü özellikleriyle ve haklarıyla birer birey oldukları gerçeği asla unutulmamalıdır. Bu durum, çocukların düşünce, sistem, siyaset, politika, ulusal ve uluslararası düzlemlerin üstünde olmasını sağlayarak, onların hakları, onuru ve değeri doğrultusunda her türlü fırsat eşitliğini sunma zorunluluğunu kurum, toplum

ve devletlere ortak görev ve sorumluluklar olarak yüklemektedir. Bu sorumluluklar yerine getirilmeden, suça sürüklenen çocuklara yönelik eleştiriler, olumsuz yaklaşım ve yargılar çocuğun insan hakları ihlalidir.

Çocuğun refahı ve iyi olma hali açısından standart olarak kabul edilen sağlık, eğitim hakkı, maddi refah ve sosyal katılımın yanında güven içinde yaşama ve çocuğun öznel iyi olma durumunun sağlandığı kazanımlar oluşturulmalıdır.

Bu açıdan bakıldığında ise tüm çocukların insanca yaşam standartlarının sağlanması için; çocukların çeşitli yaşamsal ve gelişimsel risklerden korunmasını, haklarının güvenceye alınmasını,

kurumsal, kamusal ve sosyal kaynaklara erişim kolaylığını, bütünleştirilmiş psiko-sosyal çerçevesini, çocuğa ve aileye özgü risk etmenlerini, önleyici kaynaklara ve hizmetlere erişimini sağlayacak bütüncül bir çocuk koruma politikasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu faktörlerin sağlıklı, gerçekçi ve çocuk odaklı bakış açısıyla bir arada değerlendirilmesi, çocukların adalet sistemine gelmeden korunmaları, uç davranışlarıyla gelmelerinin önlenmesi, etkin ve sonuç odaklı müdahalelerin geliştirilebilmesi açısından oldukça önemlidir.

Devletin, çocuk refahı ve korunmasına yönelik hizmetleri doğru ve eksiksiz olarak yerine getirmesi, çocuğun risklerden korunmasını ve suç riski veya suç tekrarı riski ile çocuk adalet sistemine gelmesini ciddi olarak azaltacak ve engelleyecektir.

Fotoğraflar: Pexels

Çocukların korunmasına yönelik yapılması gerekenler

Çocuk suçluluğunun yapısal nedenleri göz önüne alındığında, çocuğun korunmasında öncelikli yaklaşım; suç ve suç davranışının önlenmesine yönelik olarak risk faktörlerinin belirlenip giderilmesi ve çocuğun desteklenmesidir. Suçun gerçekleşmesi durumunda ise, çocuğun topluma yeniden uyumunun sağlanması, güçlendirilmesi ve korunması zorunlu hale gelmektedir.

Bu yaklaşım ise sistemli ve çok faktörlü çalışmayı zorunlu kıldığından, kurumlar arası eşgüdüm, çocuk odaklı birlikte çalışma hedefi ve bütüncül ekolojik sistem bakış açısıyla sağlanabilir. Bu

doğrultuda, çeşitli risk faktörlerine bağlı olarak suç davranışının ortaya çıkmasına neden olan okul, akran grubu, arkadaşlıkları, öğretmenleri, sosyal çevresi, yakın ilişkileri, yaşadığı çevre, bu çevrenin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ve yapısı ve boş zamanlarını kapsayan faktörlerin sağlıklı olarak incelenmesi gerekmektedir.

Suça sürüklenen çocuklar, suça sürüklenme nedenleri dikkate alındığında korunma gereksinimi olan çocuklardır. Bu nedenle çocuk dostu adalet uygulamaları, çocuk koruma sistemini hareket geçiren, çocuğu suç ve buna bağlı gelişen

tüm risklerden koruyan uygulamalar olmalı, aynı zamanda çocuğun refahını amaçlayan bir yaklaşım içermelidir.

Bu nedenle koruyucu ve önleyici hizmetlere öncelik verilerek suç davranışlarını önleme ve erken müdahaleyi amaçlayan yerel, bölgesel ve ulusal uyarı sistemlerinin oluşturulması, öncelikle riskli bölgelerde toplum merkezlerinin açılarak yaygınlaştırılması, aile sağlığı merkezlerinde sosyal hizmet uygulamaları ve okul sosyal hizmet modelleri oluşturulması önem taşımaktadır.

Çocuklar için daha yaşanılır bir dünya mümkün!

Fotoğraf: Pixabay

Temel bir hak olarak 'miras'

Medeni hakların temel taşlarından: Kadınların miras hakkı

Görsel yapay zeka ile oluşturulmuştur

SUNU

Kapitalizmin gelişimiyle birlikte birçok hak gibi kadınlar tarih boyunca eşit miras hakkı için de mücadele etmiştir. Hâlâ farklı ülkelerde kapitalizmin ihtiyaçları doğrultusunda eşit miras hakkı "din" gerekçelendirilerek gasbedilmiştir. Türkiye'de ise tarihsel olarak benzer süreçlerden geçilmiştir. Medeni Kanun ile miras hakkına ilişkin cinsiyet ayrımcılığına son verildikten sonra eşit miras hakkının Diyanet tarafından gündeme getirilmesi bir suçtur ve kadınların haklarına açık bir saldırıdır. Bu sayıdaki dosyamız, kadınların miras hakkını derinlemesine incelemeyi hedefliyor.

Kadınların miras hakkı dünyanın pek çok yerinde eşitliğe aykırı uygulanıyor. Çoğu ülkede resmi engeller olmasa da yasalar eşit paylaşımı düzenlese de uygulamada kadınlar ciddi sorunlar yaşıyor ve mücadele etmek durumunda kalıyor.

Tarihsel kökenlere baktığımızda Antik Yunan'dan, Eski Roma'ya, Ortaçağ'dan İslamiyete, Yahudiliğe, Hristiyanlığa kadar hepsinde kadınların miras hakkının ya yok sayıldığını ya da erkeklerden daha az pay aldıklarını görüyoruz. Günümüzde modern hukuk dünyanın büyük kısmında mirasta kadınlar ve erkekler arasında bir ayrım gözetmezken, hâlâ mevcut yasalarında kadınların erkeklerle eşit miras hakkı olmadığı ülkeler mevcut.

Yasalarda ayrımcılık olmayan ülkelerde de kadınların yaşadıkları değişmiyor. Kadınların aile mirasından yararlanması, aile içinde hâlâ bir tabu olarak kalmaya devam ediyor. Örneğin verilere göre, Kosova'daki kadınların yalnızca yüzde 4'ü bu hakka sahip. Kosova yasaları kadın ve erkeklerle eşit haklar sağlıyor, ancak yasada öngörülen eşitlik uygulamaya gelince miras hakkında söz konusu değil.

Türkiye'de eşit bir hak olarak 'miras'

Türkiye'de de durum çok benzer bir şekilde ilerliyor. Osmanlı döneminde, İslam Hukuku'nun geçerli olduğu dönemde miras hakkında eşitlik söz konusu değil iken, bu durumun değişmesi için atılmış adımlar söz konusu olmuş. 1847 yılında çıkarılan İrade-i Seniye (Padişah emri) ile kız çocukları ile erkek çocuklarının eşit miras hakkı düzenlenmiş, 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi ile mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaştırılacağı hükmü yer almış.

Medeni Kanun ile miras hakkına ilişkin cinsiyet ayrımcılığına son verilir. Yasalar artık kadınlar miras hakkında eşittir der. Ancak yaşanan öyle olmaz, kadınların miras hakkı hâlâ ülkenin her yerinde tartışmalıdır. Kadınlar miras hakkını istemezse mutlu olunur, aile dışına mal mülk çıkmaz böylece, "elin adamlarına" yedirilmez. Kadınlar ısrar ederse bir anlaşma yoluna bakılır ya da miras hakkı, miras bırakanın sağlığında yapılan hileli devirlerle fiiliyatta yok edilir. Miras bırakan öldüğünde bir şey kalmamıştır, erkek çocuklar çok

önceden halletmişlerdir o işi çünkü.

Bu durumda kadınların önünde muris muvazaası denilen uzun ve zorlu bir dava açma seçeneğinden başka bir seçenek kalmaz, yıllar ve yıllar süren masraflı bu davaları da çoğu kadın açmaz, açamaz.

İlke Işık

Avukat

Arabulucu yoluyla hak gasbı

Kasım 2024 tarihli "Tapu Sicilinde Arabuluculuk Uygulamaları" genelgesinden kaynaklanan, özellikle

miras kalan taşınmazlar üzerinde kadın mirasçıların hak kayıplarına uğradığını gösteren ve gündem olan meseleyi hatırlayalım tam da bu noktada. Arabuluculuk ile kadınların miras hakkı yok ediliyor. Arabulucuda yapılan anlaşmalarla kadınlar haklarından vazgeçmeye zorlanıyor. Çoğunlukla tüm bir aileye karşı gelmek anlamına gelen bu durumda kadınların direnç göstermesi oldukça zor oluyor.

Miras hakkı kadınlar için yasalar görmezden gelinerek bu kadar ihlal edilen bir durum iken, kadınların bu hakkına ulaşmasının önündeki engellerin kaldırılması, bu meseleye kafa yorulması gerekirken ne oldu: Diyanet İşleri Başkanlığı hutbe yayınladı. Ne demişti Diyanet İşleri Başkanlığı 15 Ağustos 2025 tarihli "Kul Hakkı Ateşten Gömlektir" başlıklı hutbesinde; "Kişinin kız çocuklarını mirastan mahrum bırakması, kız çocuklarının da Allah'ın takdir ettiği hakka razı olmaması kul hakkıdır." Diyanet İşleri Başkanlığı özetle diyor ki; mirasta kadın erkek eşitliği diye bir şey yoktur, kız çocukları mirastan mahrum bırakılırsa kabul etmeli, hiç sesini çıkarmamalıdır. Aksi kul hakkı yemek olur...

Diyanet'in fetvası açık suçtur

Oysa Medeni Kanun tam tersini söylüyor, Anayasa eşitlik ilkesini düzenliyor. Diyanet İşleri Başkanlığı bu ülkenin ya-

salarına aykırı bir şey diyor açıkça. Şeri hukuk hükümlerini sanki bu ülkenin yasasıymış gibi ilan ediyor, buyuruyor, mirasa ilişkin uygulamayı buna göre tarif ediyor. Peki ülkenin hukuk normlarının dışında bir hukuk tarif edilebilir mi?

Tam olarak bu yapılmıştır. Bu suçtur, hukuk devletinde bunu yapmak mümkün değildir. O nedenle ülkenin dört bir yanında kadınlar, kadın örgütleri Diyanet İşleri Başkanlığı hakkında suç duyurularında bulundu.

"Kul hakkı" diye mevcut hukuk normunda yer almayan terimlerle kadınlar miras hakkı talep etmemesi gerektiği söylenmiş, buna göre davranmaları emredilmiştir. Yarın aynı Diyanet İşleri Başkanlığı "Erkek istemeden kadınlar boşanamaz" diye bir hutbe yayınlatabilir, "6284 Sayılı Kanun'a başvurup kocalarınızı mağdur etmeyin" diyebilir, "Kocanızın babanızın izni olmadan çalışamazsınız" da der hiç belli olmaz. Bunun önü açılmıştır ve böyle tehlikeli bir noktadır söz konusu olan.

Laiklik bugün bu ülkede kadınların hakları ve hatta yaşamları için olmazsa olmaz bir noktada görüyoruz ki. Dini kuralları ülkenin tümünün gerçek yasaları yapmak istiyorlar, ikili bir hukuk tarif ediyorlar, "Yasalar başka bir şey dese de uygulamada bu hukuk geçerli olacak" demeye çalıştıkları. Ülkedeki verili hukuk yerine başka bir hukukun uygulanmaya çalışıldığı açıkça ilan ediliyor.

İktidarın 'arabuluculuk' hilsesi

İktidarın mevcut uygulamaları ile de çok uyumlu tüm bu yaşananlar. İktidar kanadından bir itiraz yükselmedi, "Bu ne biçim bir açıklama" falan denilmedi elbette ki. Çünkü AKP iktidarının kurmaya çalıştığı muhafazakar hayata tam da denk düşüyor bu hutbeler.

İstanbul Sözleşmesi'nden imzasını çeken, nafaka hakkını tartışmaya açan, 6284 Sayılı Yasa'yı sahipsiz bırakan iktidar nicedir arabuluculuk ısrarında. Aile uyuşmazlıklarını çözmek için nasıl gerekli olduğu, aile yılı ile de uyumlu olduğu bizzat Adalet Bakanı tarafından da dile getirilen arabuluculuk Eylül ayında ülke gündeminde olacak açıklamalara göre.

Miras hakkının Diyanet hutbesi kapsamında tartışmaya açıldığı şu günlerde, arabuluculuk kurumunun boşanma ve buna bağlı uyuşmazlıklardaki rolü çok daha önemli bir gündem haline gelmiştir.

Arabuluculuk kurumu bu hutbelerle emredilen başka hukukun hayata geçireceği mekanizma olacaktır diyebiliriz kolaylıkla toplam tabloya bakınca. Yaratmak istenilen ikili hukuk arabulucu tutanaklarıyla ete kemiğe bürünebilir.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Diyanet neden kadınların miras hakkına saldırıyor?

'Kadınlar ateşten gömleği giyeli çok oldu'

Her kadının ailesinde tanındık hikayeler vardır: Dayıların, amcaların, dedelerin "kandırarak" noter kapılarında bir imzayla elinden aldığı tarlalar... "Kız çocuğu" olduğu için taşlı tarlaların lütfedildiği anneanneler, babaanneler... Daha muris vefat etmeden miras payından dışlanmak istenen anneler, teyzeler, kuzenler... "Evin yaşlısına sen baktın, ben baktım" çekişmeleriyle yıllara yayılan tapu kavgaları...

Hatta bu dergiyi okuyan kadınlar arasından da gülecek yahut "cık cık"la, "vah vah"la dinlenecek hikayeleri çıkanlar olacaktır. Evet, konumuz miras. Ama öyle loş ışıklı mutfak masalarında bininciye dinlenen ama ilk kez anlatılıyormuş gibi leziz bir tat veren cinsten bir konu değil bu kez.

Çünkü bir cuma namazında, ülke genelindeki tüm camilerde, on binlerce erkeğe, pasparlak ışıklı kubbeler altında dediler ki: "Kul hakkı ateşten gömlektir. Kız çocuğunun miras payı istemesi de kul hakkıdır." Tüm zahmetinin kadınların omzuna yıkıldığı aile mutfaklarının loş ışıklı masalarının hikayelerinin özeti bir yere çıkıyor: Şiddet ve sömürü sarmalı ateş olmuş da biz de o gömleği çoktan giymişiz!

'Aile yılı' çok stratejik

Önümüzdeki on yıl, tek adam yönetimi tarafından aile on yılı ilan edildi. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2024-2028 Stratejik Planı, Orta Vadeli Program ve 12. Kalkınma Planı doğrultusunda hazırlandı. Yani sermaye neye ihtiyaç duyarsa program haline getirerek emekçilere göz açtırmadan bu programları hayata geçiren tek adam rejiminin önümüzdeki on yıl boyunca ihtiyaç duyduğu düzenin taşıyıcı kolonları, güvencesizliğe mahkum edilen kadınlar olacak. Kapitalist sistemin üretimi ve yeniden üre-

timinin dizaynında ihtiyaç duyulan aile biçimi, kadınlar ancak şu şekilde yaşarsa garanti altına alınabilecek: Esnek çalışma sisteminde düşük ücretli ve güvencesiz işçi olmak, ailenin ikinci plana itilmiş ama tüm yüklerin omzuna yıkıldığı birey konumunun güçlenmesi, kamusal hakların ortadan kalktığı, medeni haklarından yoksun şekilde sosyal yardımlara mahkum olan ve dinci

gericiliğin tüm kodlarını yeni kuşaklara aktarmak üzere, içinde bulunduğu şiddet ve sömürü sarmalına boyun eğdirilmiş bir rehber halinde... İşte tek adam rejimi, haklarını ve hayatlarını gasbetmeye çalıştığı kadınları, ilan ettiği on "aile yılı" boyunca bu şekilde yeniden ve yeniden düzenlemek istiyor.

Bunun için de sermaye rejiminin tüm güçleri seferber edilmiş durumda. En ufak bir olanak dahi kullanılıyor. OVP mi ilan ediliyor? Hemen ardından Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı, kadınları hedef alan stratejik planı çıkarıyor. Yetmiyor. Cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesi için Anayasa, Medeni Kanun, Tapu Kadastro Kanunu ne varsa gündeme getiriliyor. Yetmiyor, hileli devirlerin mucitlerine cuma namazlarında fetva veriliyor.

Yoksulluğun hem mağduru hem taşıyıcısı olmak

İktidar, "aile" diye diye dilinde tüy bitirdi. Çünkü kendi düzenlerinin sürmesi için, kendi şiddet ve sömürü mekanizmalarının her gün yeniden ve yeniden "aile" birimi içinde üretilmesi gerekiyor. Sermaye güçleri bu zorunluluk nedeniyle kadınların haklarını ve hayatlarını hedef alıyor. Kadınların eğitim, sağlık, güvenli barınma hakları gasbedilmiş durumda. Medeni haklarının

eşitsizliğe karşı gördüğü kalkan görevi ise parça parça edilmiş vaziyette.

Bu tablo içinde, kadınların miras hakkı da hedef tahtasına konuyor. Diyanet'in fetvalarında kadınların ikinci plana itilmesi gerektiği vaaz ediliyor. Kadınların kazanılmış yasal haklarını kullanmaları, "kul hakkı yemek"le bir tutuluyor. Tarikat ve cemaatlerin sohbetlerinde, kadınların bu eşitsizliği "rıza ile" kabul etmesi için propaganda yürütülüyor. Kadınları ekonomik olarak güçlendirerek onu eşitsizliğe karşı koruyabilecek haklardan biri olarak miras hakkının dini referanslarla uygunsuz ilan edilmesi bir yana, cinsiyetler arası eşitliği garanti altına almaya çalışan resmi bir kazanımın üzerine eşitsizliği "fitrat" ile temel alan bir bakış açısıyla öne sürülen "kul hakkı" mevzusu, kadınların önümüzdeki süreçte daha fazla şiddete maruz kalmasının önünü de açıyor. Bu süreç mirastan eşit pay alma hakkını kullanmak isteyen kadınların şiddetle bastırılmasından tutalım, gerekli ve yasal hakkı olan maddi güçten yoksun bırakılması da kadınların güvencesizliğini perçinleyerek şiddet sarmalını büyütecek nitelikte.

Bugün kadınların önünde yakın ve gerçek bir tehlike var: Mevcut şiddet ve sömürü koşullarının katlanarak kalıcı hale getirilmesi için miras da dahil olmak üzere tüm haklarımız sermayenin hedefinde.

Parçaları birleştirmenin zamanı

Sermayenin şiddet ve sömürü sarmalı, kadınlara ateşten gömleği giydireli çok oldu. Bugün Türkiye'ye bakınca, birbirinden alakasız gibi gözükken pek çok farklı taleple kadınların büyük ya da küçük kavgalara girdiğini görüyoruz. Ücret zammı

için fabrika kapılarında joplananlar, "Biz de insanız" diye iş yerlerinde hay-siyet mücadelesi verenler, sendikal örgütlenme çabası içinde olanlar, şiddete karşı mücadele veren-

ler, çocuğunun bir öğün olsun beslenebilmesi için imza toplayanlar, eğitim hakkı için sesini yükseltenler...

Kadınların mücadelesi, parçalı ve lokal bir görünüme bürünüyor. Üstelik, sermayenin hedeflerini engelleyebilecek örgütlülüğün yoksun. Oysa kadınlar, tüm taleplerini ve mücadelelerini birbirinden güç alan ve birbirini besleyen deneyimler haline getirmek zorunda.

Sendikal haklar için verilen mücadele, miras hakkını da korur. Miras hakkı için verilecek mücadele, şiddetin önlenmesi mücadelesinde bizi güçlendirir. Yani parçalı görünen bütün taleplerimiz aynı yerde birleşiyor: Kadınların eşit ve özgür bir yaşam mücadelesinde.

Kadınların stratejik planı mesaide, mutfakta, kampüste yapılır!

Şiddet ve sömürü sarmalındaki kadınların bugünden acil bir stratejik plana ihtiyacı olduğu açık. Ancak unutmayalım ki bu plan, iş yerlerinde, okullarda, mahallelerde gündelik ve "önemsiz" gibi gözükken itirazlarımızda ve mücadelelerimizde filizlenebilir.

Çünkü sermayedarlar her ne kadar süslü salon masalarında stratejik plan toplantıları yapıyor olsalar da bu planları noterlerde alınan bir imzayla, iş yerinde kesilen fazla mesai ücretiyle, okullardan kestikleri ödeneklerle, kampüsleri şiddetin açık hava sahasına çeviren politikalarıyla hayata geçiriyorlar. Yani en temel haklarımız önce yasal değişikliklerle gasbedilmiyor; fiilen, hayatımızın tam orta yerinde elimizden alınıyor.

Bu nedenle kadınların ihtiyaç duyduğu mücadele planı da hayatın orta yerinde yapılabilir, yapılmak zorunda. Loş bir mutfak masası da bize yeter, bir KYK balkonu da, bir iş yeri servisi de.

Elif Ergin

Avukat

Kapitalizmde kadınlara sömürü ve baskı aracı: Dinlerin siyasi yapılandırılması

Görsel: Freepik

Ela Ava

Din, toplumun maddi temeli, yani üretim ilişkileri üzerine inşa edilen ideolojik üst yapının bir parçasıdır diyebiliriz. Kapitalizm döneminde devletler, mevcut düzeni pekiştirmek ve sınıf çatışmalarını kontrol altına almak için dini defalarca kullandılar. Kapitalizmin Avrupa'daki ilk ortaya çıkışında, işçi sınıfını belirli kalıplara mahkum etmeye ihtiyaç vardı. Örneğin o dönem çalışmayı erdem sayan Protestan ahlakı, işçilerin ve toprağından koparılmış köylülerin ücretli emeğın zorlu koşullarını "manevi" ve "ahlaki" görmelerini sağlamak için ideolojik bir araç haline geldi.

19. yüzyılda, işçi mücadelelerinin yükselmesi ve sosyalist hareketlerin oluşmasıyla, Avrupa ve Amerika'daki kapitalist devletler, düzeni meşrulaştırmak için dini kullandılar. Kilise kurumları, dini okullar ve bunlara bağlı geleneksel aile merkezleri, yoksulluğa karşı "sabrı" genel bir değer haline getirmek için devreye sokuldu. Aynı dönemde, Avrupalı sömürgeciler Asya ve Afrika'da ekonomik egemenliği ve kaynak talanını meşrulaştırmak için "Hristiyanlaştırma misyonunu" kullandılar.

Kapitalizmin ilerlemesiyle birlikte, işgücünün yeniden üretimi ihtiyacı daha büyük önem kazandı. Sermaye bu noktada dini bu ihtiyacı gidermek üzere kullandı. Devletler ve kiliseler, kadınları "ülkenin anneleri" olarak tanımladılar. Fransa ve Almanya'da, kadınları evlilik ve annelikle sınırlayan yasalar çıkardılar. Kürtaj ve doğum kontrolü yasaklandı, çünkü kapitalist sistem işçi nüfusunun artmasına ihtiyaç duyuyordu. Katolik ve Protestan ahlakı, kadın bedenini kontrol altına almak için yasal bir araç haline getirildi.

Örneğin Viktorya dönemi İngiltere-

re'sinde, "coverture" yasası evli kadınları bağımsız mülkiyetten mahrum bırakıyordu. Bu durum dini ve ahlaki gerekçelerle sürdürülüyordu. Amerika'da da 19. yüzyıla kadar kadınlar birçok eyalette mülkiyet veya oy hakkına sahip değillerdi ve kiliseler bu durumu "ilahi düzen" olarak tanıttıyordu.

Emek gücünün yeniden üretiminin yükünü sırtlanacak birine ihtiyaç vardı ve o sermaye için kadındı. Dinler, devletler tarafından bu ihtiyaca uygun bir biçimde yasalara da entegre edildi. Örneğin 20. yüzyılda İsrail devleti, Ortodoks Yahudiliği kullanıyordu. Aile hukuku Ortodoks dini mahkemelerinin kontrolü altındaydı; yani bir kadın, "get" (dini boşanma belgesi) olmadan kocasından ayrılamazdı. Bu durum binlerce kadını hukuki belirsizlik içinde bırakıyordu. Aynı zamanda, nüfus politikaları açısından da din önemli bir etkeni. Yahudi kadınların Filistinlilerle "nüfus rekabeti" için daha fazla çocuk sahibi olmaya teşvik edilmesi, dinin siyasi ve kapitalist amaçlar için kullanımına açık bir örnek.

Soğuk Savaş'tan neoliberalizme

20. yüzyılda, dinin komünizme karşı mücadeledeki rolü ön plana çıktı. Soğuk Savaş döneminde ABD kendini "Tanrı'nın milleti" olarak tanıttı ve bunu toplumu komünizme karşı seferber etmek için kullandı. Emperyalist güçler, sosyalist hareketleri kontrol altına almak için radikal güçleri desteklemeye çalıştılar. Önemli bir örnek, 1980'ler Afganistan'ıdır; radikal İslamcılar, ABD ve müttefiklerinin desteğiyle o dönemin hükümeti ve Sovyetler Birliği'ne karşı seferber edildi.

Tarih ilerledikçe dünyanın birçok yerinde kapitalizmin inış çıkışları dönemlerine bağlı olarak dinler kullanılmaya devam edildi. Neoliberal dönemde ise din yeniden kritik bir rol üstlendi. Kemer

sıkma politikaları ve özelleştirmeler, sınıf çelişkilerini derinleştirdi. Bu duruma karşılık devletler sıklıkla hayır kurumlarına ve dini ahlakçılığa dayandılar.

Ortadoğu'da süreç nasıl ilerledi?

1970'lerde ise İslam, Ortadoğu'da emperyalizm ve sermaye için kullanılmaya başlandı. Bu dönem önemli bir dönüm noktasıdır çünkü aynı anda birkaç süreç yaşandı: Petrol krizleri, kapitalizmin küresel mali krizleri ve siyasi İslam'ın bunlara bağlı olarak yükselişi.

Bu dönemde din toplumsal düzeni yeniden düzenlemek için bir araç haline geldi. Örneğin, Afganistan'da Batı'nın mücahitleri desteklemesiyle cihatçılar hakimiyet kurdu ve kadınlar yeniden eğitim ve iş hayatından çıkarıldı. Taliban, tam örtünmeyi zorunlu kıldı ve kadınlar kamusal yaşamdan dışlandı. Tıpkı bugün gibi.

Irak ve Suriye'de kriz ve savaş dönemlerinde, Baasçı devletler yasaları İslamileştirmeye yöneldi; kadınların aile içindeki hakları kısıtlandı. Suudi Arabistan ve Körfez'de 1970'lerde ABD ile ittifak ve petrol zenginliği, Vahhabilik'i güçlendirdi.

Kadınlar yakın zamana kadar araba kullanamıyor; çalışma veya seyahat için vasiler gerekiyordu. Bugün yine bu tablonun değiştiğini görüyoruz. Jennifer Lopez konserleri, içki serbestliği, giyinme özgürlüğü gibi birçok kanun değişikliği Arabistan'da karşımıza çıkıyor. "Modernleşme" diye bahsedilen bu şeyin kendisi bugün Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesinde Arabistan'ın batı emperyalizmi ile kurduğu bağa göre değişti. Dinin "gerekli" veya "gerekli" olmadığını zaman devletler tarafından nasıl kullanıldığına dair önemli bir örnek Arabistan.

Başka bir örneğe bakalım. İran'da 1979 devrimi ardından aile hukukunda şeriat

yasaları hakim oldu. Zorunlu başörtüsü, evlilik yaşının düşürülmesi, boşanma ve velayet üzerinde kısıtlamalar getirildi. Kadınlar birçok kamusal alandan çıkarıldı ve aynı zamanda ucuz işgücü olarak kullanıldı.

Ortadoğu'da dinin kullanımının en önemli alanlarından biri, miras meselesi oldu. İran'da kız çocuk mirastan oğlanın yarısı kadar pay almaya; eş, kocanın mal varlığından çok az pay almaya başladı ve kadın neredeyse taşınmaz mülkten mahrum bırakıldı.

Bu yasalar şunlara yol açtı:

■ Kadınların erkeklere ekonomik bağımlılığının artması.

■ Kadın yoksulluğunun yaygınlaşması.

■ Kırsalda kadınların toprak mülkiyetinden mahrum bırakılması ve kadınların ücretsiz bir biçimde erkek aile üyelerine çalışması.

■ Boşanmış kadınların mali ve sosyal güvenliklerini kaybetmesi.

Yıllar içinde kadınlar birçok medeni hak için İran'da büyük mücadeleler vermeye ve bedel ödemeye mecbur kaldılar. İran'da "Eşitlik İçin Değişim" (2006), grubu miras konusunu yasal eşitsizliğin bir simgesi olarak sundu ve kadınların yaşadığı derinlikli hak kayıplarını ortaya serdi. 2006'dan bu yana kadınlar eşit miras hakları için mücadele ediyor.

Tarihsel incelememiz, Avrupa ve Amerika'dan Ortadoğu'ya kadar dinin kapitalizm tarafından nasıl bir araç olarak kullanıldığını gösteriyor. Buna karşılık, kadınların hukuki ve siyasi yollarla sürdürdüğü direniş, bu düzenin sürekli olarak sorgulandığını ve eşitlik mücadelesinin sınıf mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olduğunu da her defasında gösteriyor.

Tarihte kadınların eşit miras hakkı mücadelesi

Miras hakkı, kapitalizmin ve özellikle de Sanayi Devrimi'nin başlamasıyla birlikte güçlenen kadın hareketinin gündemine girdi. Eşit miras hakkı mücadelesi, başlangıçta çoğunlukla burjuva ve orta sınıf kadınlarının öncelikli talepleri arasında yer aldı. Ancak, kadın hareketinin genel olarak güçlendiği bu dönemde, mülk edinme ve miras hakkı için başlatılan kampanyalara işçi sınıfından kadınların da destek verdiği biliniyor.

Miras hakkına ilişkin kadınların yürüttüğü tartışmaları ve mücadeleyi 18. yüzyıla kadar götürebiliriz. Kapitalizmin gelişiminin geldiği aşamayla birlikte makineleşmenin kadınları işgücüne katması ve onları toplumsal hayatın bir parçası haline getirmesi, kadın hareketini güçlendiren önemli etkenlerdendi. Bu süreçte burjuva kadınlar için mülk edinme, miras ve oy hakkı mücadeleleri öne çıkarken, orta sınıf kadınlar da çalışma hakkının yanı sıra miras hakkını tartışmaya başladı. Kadınlar açısından miras hakkı, 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başında kadınların diğer pek çok hakkıyla birlikte ele alınıyordu.

Seneca Falls Bildirgesi ve İngiltere'deki mücadeleler

Daha öncesinde de çeşitli biçimlerde tartışmalar yürütülse de, ilk kadın hakları bildirgesi olarak tarihe geçen Seneca Falls Kadın Hakları Bildirgesi, kadınların toplumsal ve hukuki alanda yaşadığı sorunları ele alan ilk belgeydi. Bildirge, erkekler ve kadınların tüm hak ve özgürlükleri eşit bir şekilde kullanabilmesini talep ediyordu. Amerikalı Elizabeth Cady Stanton tarafından kaleme alınan bildirge, Temmuz 1848'de New York, Seneca Falls'ta düzenlenen bir toplantıda tartışıldı. Kadın ve erkeklerden oluşan 300 kişinin katıldığı bu toplantıda imzaya açılan bildirgede şu ifadeler yer verildi: "Erkek, evli kadını yasalar nezdinde 'sivil bir ölü' haline getirdi. Erkek, kazandığı maaş da dahil olmak üzere kadının bütün mülkiyet haklarına el koydu." Burada doğrudan miras hakkına ilişkin bir ifade yer almıyor olsa da özellikle de burjuva kadınların kendi mülkiyetlerine sahip olma hakkının olmadığı ve bunun kadınlar açısından etkilerine dikkat çekildi. Bildirge, aynı zamanda kadınlara oy hakkı tanınmasını da talep ediyordu ve kadınların oy hakkı mücadelesinin başlamasında etkili oldu.

19. yy'da İngiltere'de de kadınların miras hakkı, evli kadınların yasal hakları çerçevesinde ele alınıyordu. Caroline Norton'un

Seneca Falls Toplantısının 75. yıldönümü töreni. (Fotoğraf: H.L. Standley/Wikimedia Commons)

boşanma hakkı için yürüttüğü mücadele, ilerleyen süreçte Barbara Leigh Smith Bodichon'un öncülüğünde, evli kadınların mülkiyet hakkı üzerine yürüttüğü bir kampanyaya dönüştü. Kadınların mülkiyet hakkı kampanyalarında talep edilen en önemli şeylerden biri, babalarından kalan mirasın kocalarına değil, kendilerine ait olması gerektiği idi. 19. yüzyılın sonlarında İngiltere'de yürütülen kampanyalar,

1870 ve 1884 yıllarında evli kadınların mülkiyet ve miras haklarını iyileştiren yasal düzenlemelerle sonuçlandı.

Osmanlı'da kadınların miras mücadelesi

Osmanlı'da kadınların eşit miras hakkını bir talep olarak gündeme getirmesi yine 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarına rastladı. Bu dönemde miras hukuku büyük ölçüde Şer'i hukuk kurallarına göre düzenleniyordu. Kadınların miras hakkına erişimi 19. yüzyılda gündeme gelmiş olsa da, daha erken tarihlerde bile kadınların Şer'i hukuka göre hak ettikleri miras payına bile erişimde zorluklar yaşadığı ve bireysel olarak mahkemelere başvurarak haklarının peşine düştükleri tarihsel belgelerle ortaya kondu. Ayşe Şimşek, "Osmanlı Kadınının Miras Hukuku: 18. Yüzyıl Konya Şer'iye Sicilleri Çerçevesinde Miras

Davaları" başlıklı makalesinde mahkeme kayıtlarında mirasla ilgili davalara diğer davalara kıyasla daha sık rastlandığını ortaya koyarken, miras hakkına erişebilmek için kadınların da sıklıkla mahkemelere başvurduğunu belirtti.

Tanzimat döneminde ise Osmanlı'da gerçekleşen dönüşümle birlikte, aristokrat kadınlar da kendi yazılarında kadın-erkek eşitliğini tartışmaya başladı. 19. yüzyılın sonunda Fatma Aliye, kadınların çalışma ve eğitim gibi haklarını kullanması gerektiğini savunurken, tartışmalarını İslam hukuku çerçevesinde yürütüyordu. Fatma Aliye, İslam hukukundan doğan hakların örf ve adetler ya da kadınların eğitimsiz bırakılması gibi nedenlerle engellendiğini savunuyordu. "Refet" romanında, kadınların miras haklarına erişimini engelleyen şeyin yine "cehalet ve eğitimsizlik" olduğuna dikkat çekiyordu. Kadınların var olan miras haklarını kullanabilmesi de, yine onların toplumsal yaşamdaki diğer haklarının genişletilmesiyle birlikte ele alınıyordu.

Kadınlar örgütlenmeye başlıyor

Osmanlı'nın son dönemlerinde orta ve üst sınıflardan kadınların eğitim gibi hakları savunduklarını söylemek mümkündür. Bu hakların elde edilmesinde, bu kadınların çeşitli cemiyetler ve dergi çevrelerinde birleşmesinin büyük etkisi oldu. Özellikle 1908 yılından sonra kadınlar daha yoğun

bir şekilde örgütlü mücadele içine girdiler.

Bu süreçte dernekler etrafında toplanan kadınlar, eğitimden siyasi haklara kadar pek çok hakkı savunan bir pozisyonda ilerledi. Ulviye Mevlan'ın çıkardığı "Kadınlar Dünyası" dergisi çevresinde kurulan Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-i Nisvan Cemiyeti, kadınların boşanma hakkı ve mirastan eşit pay alma hakkı gibi medeni haklarını talep etmekte geri durmadı.

Osmanlı'nın son dönemlerde kadınların medeni, siyasi ve ekonomik haklarının örgütlü bir biçimde savunulması, erken Cumhuriyet dönemine de bir mücadele mirası bıraktı. Kadınların evlenme, boşanma, eşit miras hakkı gibi çeşitli haklarını garanti altına alan 1926'da kabul edilen Medeni Kanun'un gündeme gelmesi dahi Osmanlı döneminde ve daha sonrasında Nezihe Muhittin gibi kadınların her alanda eşit haklara sahip olması için mücadele etmesiyle mümkün oldu.

Kadınların mücadelesi yalnızca İngiltere, ABD ve Türkiye'de değil dünyanın birçok yerinde kadınların eşit miras hakkına kavuşmasını sağlayan ana güç oldu. Örneğin, Hindistan'da kadınların yürüttükleri mücadele sonucu 2005'te yapılan bir yasa değişikliğiyle kız çocuklarına erkek çocuklarıyla eşit miras hakkı kazanıldı. Bu hakkın kazanılmasını sağlayan temel nokta ise kadın derneklerinin, örgütlerinin, hukukçuların geniş bir birliktelikle bu talep etrafında bir araya gelmesiydi.

Sıla Altun

Okullarda bir öğün ücretsiz sağlıklı yemek hakkı çünkü...

Okuldan kopuşların önünde bir engel

Yoksulluğun artışı, tüketim mallarına gelen zamlar, ücretlerin asgari ücret seviyesinde sabitlenmesi, ücretlerin açık sınırının altına sıkıştırılması çocukları doğrudan etkiliyor. Yoksulluk sebebiyle çocuklar okuldan kopuyor. Bu noktada okullarda her çocuğa verilecek 1 öğün ücretsiz sağlıklı yemek, çocukları okulda tutacak etmenlerden biri işlevi görüyor. Dünyadan bir örnek verelim: 2012-2014 yılları arasında Kenya'da yapılan bir araştırmada okul yemeği programlarının okula kayıt oranlarında yüzde 7'lik bir artış sağladığı, Madagaskar'da ise okula kayıt oranını iki yıl içerisinde yüzde 88'den yüzde 98'e yükselttiği tespit edilmiş.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Okul performansını artırır

Fotoğraf: Pexels

Çocukların yetersiz ve sağlıklı beslenmesi kendisini derlerde bayılmaları, baş ağrıları, dikkat dağınıklığı ile kendisini gösteriyor. Veliler her gün sağlıklı beslenme masrafını karşılamadığı için karbonhidrat ağırlıklı beslenen çocuklar derlerde uyuyor, yeterli beslenemeyen çocuklar açlıktan bayılıyor. Okullarda verilecek bir öğün ücretsiz sağlıklı yemek, öğrencilerin eğitimden yararlanma potansiyelini artırır, okul başarısını artırır. Daha iyi beslenme beynin dikkat, hafıza ve problem çözme becerilerini doğrudan etkiler.

Fotoğraf: Pexels

Güvenilir gıda erişimi sağlar

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Ocak-Haziran 2025 dönemini kapsayan yoksulluk verilerine göre ailesinin yanında temel ihtiyaçları karşılanamayan ve ailesinden alınma riski bulunan çocuk sayısı 171 bin 895'e yükseldi. Bu tablonun en önemli ve tehlikeli sonuçlarından biri de çocukların yeterli ve gerekli gıdalara ulaşamaması. Türkiye'de her beş çocukta biri yeterli beslenemezken, her dört çocukta biri okula aç gidiyor. Her 5 çocukta biri et tüketemezken, her 10 aileden 1'i çocuklarının gün içinde taze meyve ve sebze tüketmesini karşılayamıyor.

Okulda verilen yemek ile çocuğun toplam sıcak yemek tüketiminin yüzde 16'sı karşılanabilir; bu da yoksul bir ailenin çocuğu için yaptığı harcamanın yaklaşık yüzde 10'una denk gelir. Çocukların gün içinde tükettikleri en önemli öğünlerden biri okulda verilen yemek olur. Bu öğün, sağlıklı ve dengeli biçimde hazırlandığında çocuğun günlük besin ihtiyacının önemli bir kısmını karşılar. Yoksul ailelerin çocukları için bu öğün, çoğu zaman evde alamadıkları besin çeşitliliğini sağlar. Ayrıca okulda verilen yemek, hijyenik koşullarda hazırlanacağı için çocukların güvenilir gıdaya erişim hakkını güvence altına alır.

Parasız ve bilimsel eğitim hakkının ayrılmaz parçası

Parasız eğitim talebi sadece kayıta ücret ödenmemesini, kitap kırtasiye ücreti ödenmemesini, okulun temizliği, bakımı-onarımı gibi ihtiyaçların velilerden karşılanmamasını kapsamıyor; parasız eğitim, eğitime devamı doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyecek her türlü ihtiyacın ücretsiz olarak sağlanmasını içeriyor. Dolayısıyla okul süresince beslenmenin devlet tarafından

ücretsiz olarak karşılanması talebi, yıllardır var olan parasız, bilimsel, nitelikli eğitim talebimizin ayrılmaz bir parçası. Evet bugün ekonomik koşulların geldiği nokta okullarda ücretsiz yemek verilmesi talebini çok daha can yakıcı ve acil hale getirmiş durumda, ancak ücretsiz yemek istediğimiz yalnızca bugünle ve bugün yaşadığımız ağır koşullarla sınırlı değil.

'Bütçe yok' diyenlere inanmıyoruz

2023 bütçesi görüşmelerinde okullarda ücretsiz yemek verilmesi için ek bütçe önergesi AKP ve MHP oylarıyla reddedilmişti. 2024 yılı için yapılan bütçe görüşmelerinde EMEP Milletvekili Sevdâ Karaca, Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin'in önüne okullarda her çocuğa bir öğün ücretsiz sağlıklı yemek verilmesi için toplanan on binlerce imzayı koydu. Komisyonunda imzaların teslim edildiği sırada Komisyon Başkanı Mehmet Muş görüntü çekilmesine müdahale ederken, Bakan Yusuf Tekin de, "Ben şikâyetçiyim, o görüntülerde bulunmayı özel hayatımın gizliliği olarak kabul ediyorum" dedi. Yüz binlerce kişinin talebini görmezden geldi.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Oysa biliyoruz ki devletin bunu sağlayacak bütçesi var. 2025 yılı bütçesinde Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması Programı için ayrılan bütçe 41 milyar 2 milyon 549 bin TL. 2023 sonu itibarıyla 22 milyon 206 bin 34 olan çocuk sayısı ile hesaplandığında, bütçeden çocukların korunması için ayrılan pay çocuk başına yıllık 1846 TL, aylık 153 TL, günlük 5 TL 12 kuruş. Diyanet İşleri Başkanlığının 130 milyar 119 milyon 153 bin TL'lik bütçesinin yanında, çocukların korunması için ayrılan bütçe bunun üçte birinden daha az kalıyor. Bakanlık bütçelerinin hiçbirinde ise okullarda çocuklara bir öğün ücretsiz sağlıklı yemek verilmesi yer almıyor.

Söz çocuklarda...

Ali Deniz, Ankara, 6 yaş: Birinci sınıfa gidiyorum. Çocuklara bir öğün ücretsiz yemek veremililer. Okulda çocukların hepsi aynı şeyleri yemeli. Bazen de çikolata verilmeli. Babam beslenme hazırlarken istediğim her şeyi yapmıyor. Çünkü paramız yok. O yüzden de bazı istediklerimi yapmıyor. Arkadaşlarım beslenme getiremiyor.

Arya, İstanbul, 10 yaş: 5. sınıf öğrencisiyim, benim bir tane arkadaşımın küçük bir kız kardeşi var. Annesi sabah beslenmesini getirmiyordu o yüzden ben ve bir arkadaşım yemeklerimizi onunla paylaşıyorduk. Bu durumu yaşayan çok insan var ve bir de şu durum var; bir kişi abur cubur getirdiğinde diğer çocukların canı çekiyor ve ertesi gün anesinden abur cubur istiyor ve maddi durumu iyi olmayan insanlar bu yüzden zorlanabilir ve beslenmesi için gerekli olan yiyecekleri alamayabilir. Bu yüzden bize yanında yemeği meyvesi ve içeceği olan bir beslenme verilmesini istiyoruz.

İzmir, 11 yaş: Bu yıl 6. sınıfa gideceğim. Okullar açılacağı için heyecanlıyım. Bizim okulda yemekhane var ama yemekler ücretli. Her öğrenci faydalanamıyor. Ben yemiyorum ama yiyecekler için söylüyorum para veriyorlar ve bunun karşılığını almak istiyorlar. Ama alamıyorlar az olduğu için mi beğenmediği için mi tam olarak bilmiyorum ama gördüğüm kadlarıyla yemekler güzel değil. Kantin de çok pahalı, bazen evden yemek götüremediğimde kantinden yemek zorunda kalıyorum. Tabi bunu her gün yapamam. Buna ayrı bir bütçe ayrılması, ona göre masalar yemek düzeni falan olması lazım ama yok. Ayrıca evden yemek götürmeyenler için ya da alamayanlar için bedava olabilir.

İdil, Elazığ, 16 yaş: Ben 11. sınıf öğrencisiyim ve devlet okulunda okuyorum. Okulumuzun kantininde döner gibi fast food yiyecekler satılıyor. Bu yiyecekler hem sağlık açısından besleyici değil hem de fiyatları oldukça pahalı. Bu yüzden biz de her zaman kantinden bir şeyler alıyoruz. Öğle yemeği yemeyince dersleri takip etmek zorlaşıyor hatta derste uyuyanlar bile oluyor. Okullarda bir öğün sağlıklı yemeğin verilmesi için kampanya başlatıldığını duydum. Bunun hem benim hem de arkadaşlarım için çok faydalı olacağını düşünüyorum ve bu uygulamayı destekliyorum.

Çocukların sağlığı ve gelişimi için bir gereklilik

MEB'in sağlıklı beslenme için yayımladığı listeler tek bir çocuk için asgari ücretin dörtte birine tekabül ederken okula aç giden, bayılan, daha sık hastalanan çocukların sayısı artıyor. Yeterli ve dengeli beslenemeyen çocuklarda; vitamin eksikliklerine bağlı rahatsızlıklar (C vitamini eksikliğine bağlı skorbut, A vitamini eksikliğine bağlı gece körlüğü, B1 vitamini eksikliğinde görülen sinir sistemi ve cilt hastalıkları, vd.) Demir ve folik asit eksikliği anemileri, kansızlık, raşitizm çocuklarda görülen kemik yumuşaması), guatr, diş çürükleri ve diş eti hastalıkları, osteoporoz (kemik erimesi), osteomalasi (kemik yumuşaması), kaslarda zayıflama ve güçsüzlük, besin emilimi yetersizlikleri, iştahsızlık, saç dökülmesi, tırnak kırılmaları, el, boyun, yüz ve ayaklarda yanık gibi lekeler gibi çok sayıda hastalık ve rahatsızlık görülür.

Türkiye'de Okul Çağı Çocuklarında Büyümenin İzlenmesi Araştırma Raporu kronik açlık nedeniyle Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki çocukların yüzde 3.5'inin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki çocukların ise yüzde 5.4'ünün bodur kaldığını gösteriyor.

Türk Tabipleri Birliği (TTB)-Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) Hatay Deprem Koordinasyonu; Samandağ, Antakya ve Defne ilçelerinde yürütülen malnütrisyon çalışmaları kapsamında, beş yaş altı çocuklarda anne sütü yetersizliği, düzenli gıdaya ve temiz suya erişim sorunları, bodurluk, zayıflık ve aşırı kiloluluk gibi ciddi beslenme yetersizlikleri tespit etti. Deprem bölgesindeki çocuklarda bodurluk 2 katına çıktı. Okullarda verilecek sağlıklı ücretsiz yemek, uzun vadede ortaya çıkacak kronik hastalıkları engeller. Çocuğun kısa ve uzun vadede yaşam kalitesini çok yönlü olarak artırır; vitamin ve mineral eksikliğine bağlı sağlık sorunlarını azaltır. Çocuğun sağlığını ve fiziksel gelişimini olumlu etkiler, bağırsıklık sistemin güçlendirir, enfeksiyonlara karşı direncini artırır. Büyüme gerilikleri, vitamin ve mineral eksiklikleri, dikkat ve öğrenme sorunları daha azalır. Okulda verilen düzenli ücretsiz sağlıklı öğünler, obezite, kansızlık, bodurluk gibi sorunları engeller.

‘Bütün çocuklara okulda aynı yemek verilse...’

“Bir çocuğun muz yiyebilirken diğerinin ona bakması ne kadar can yakıcı bir durum. Çocuk sormaz mı, ‘Anne, neden Zeynep yiyor da ben yiyemiyorum?’ diye.”

Funda Bakış
Urfa

Okullar açılırken yoksul aileleri saran o tanıdık endişe, 33 yaşındaki Elif’i de sarmıştı. Üç çocuk annesiydi; ikisi öğrenci, en küçüğü ise henüz dört yaşın-

daydı. Eşi bir mağazada asgari ücretle çalışıyordu. Ancak daha önce başlarına gelen bir olay yüzünden eşinin maaşının üçte birine icra gelmişti ve her ay düzenli olarak kesiliyordu. Bu durum karşısında asgari ücretle geçinmeye çalışan eşi de Elif de kara kara düşünüyordu.

“Çocuklar okul için çanta ve kırtasiye malzemeleri isteyecek. Ben çocuklarıma ne diyeceğim?” diye soruyordu kendi kendine. “Oğlum, kızım, paramız yok, alamam mı diyeceğim? Nereden baksanız, bir okul çantası 500 liradan aşağı değil. Bunun suluğu, defterleri, kalem-leri derken masraf 2-3 bin lirayı buluyor. Ben bu parayı nereden bulacağım?”

Veliler beslenme çantalarını doldurmakta zorlanıyor

Hümeysra Hannarici
Ankara-Mamak

Okulların açılmasıyla Zekiye ile bir kahve içmeyi sığdırabildiğimiz kadar kısa bir sohbet etme şansı bulduk. Zekiye’nin bir çocuğu kreşe, diğeri ise 1. sınıfa başlayacak. Kendisi toptan aldığı ve yaptığı takıları satıyor. Eve iki maaş girmesine rağmen geçinmenin ne kadar zor olduğundan konuşuyoruz. Küçük çocuğunu kreşe vermiş fakat bu sefer de tüm kazandığını kreşe verir hale gelmiş. Bir yandan da dönem başında alınması gerekenler listesi tutuşturulmuş ellerine.

Geçtiğimiz yıllarda Türkiye’nin her yerinde yürüttüğümüz “okullarda bir öğün ücretsiz, sağlıklı yemek” kampanyasından haberdar Zekiye. “Ülkede bir şey olduğu an ilk el uzattıkları, ilk vazgeçtikleri şey öğrencilerin yemek hakkı oldu” diyor. Özellikle ilkokul öğrencilerine verilen beslenme listelerinde önceden her gün kuruyemiş ve meyve bir arada bulunurken artık bir gün kuruyemiş, bir gün meyve yer aldığını; buna rağmen birçok velinin bunu

da sağlamakta zorlandığını söylüyor.

Okul kayıtları alınırken velilerden istenen bağışlar ise her geçen yıl artıyor. Veliler bunu vermedikleri veya görece az “bağış” yaptıkları takdirde çocuklarının okul içerisinde karşılaşacakları muameleden endişe ediyorlar. İdarecilerse bu bağışların ödenek azlığı nedeniyle gerekli olduğunu söylüyor. Oysa okullara temizlik ve güvenlik görevlisinin işe alımı için ödenek sağlanması gerekiyor. Fakat geçtiğimiz seneden hatırlıyoruz ki okulların açılmasının ardından birçok okulda ilk bir ay temizlik ve güvenlik görevlisi yoktu. Kimi okullarda çocuklarının içinde bulunduğu hijyen koşullarından endişe eden veliler okulları temizlemişti.

İktidar; Orta Vadeli Program ve buna benzer ekonomik programlarla krizin yükünü emekçilere yüklerken bu yoksulluk emekçi halkın çocukları üstünde de kendini gösteriyor. Devlet okullarına kayıt yaptırırken bile “bağış” yapmanın zorunluluğuyla karşılaşan veliler, çocuklarının beslenme çantalarını doldurmakta zorlanıyor.

‘Bedelini ödersiniz’ baskısıyla öğretmenlik

Özel okul öğretmeni
Ankara

Ben Ankara’da özel gereksinimli bireylere hizmet veren özel bir kurumda öğretmenim. Öğrencilerin yaş aralıkları, engel oranları farklılık gösterebiliyor. Siz de sokak arasında bu tür kurumları görmüşsünüzdür; apartman dairelerinde açılan, tabelaları bile birbirine benzeyen kurumlar.

İsimleri değişiyor, adresleri değişiyor, öğrencilerin profilleri değişiyor. Ama bizim için değişmeyen tek bir şey var: güvencesizlik. Maaşlarımız asgari ücretin

biraz üzerinde. Ama aldığımız maaş bile aslında bize ait değil. Gelir vergisini brüt ücretten kesmeleri gerekirken patron doğrudan bizim net ücretimizden düşüyor. Yani zaten düşük olan ücretimizden bir de haksız bir kesinti yapılıyor. Ay sonunda elimize geçen, emeğimizin karşılığı değil, patronun keyfine göre belirlenmiş bir para oluyor.

Öğrenciler gelmediğinde ayrı bir sorun başlıyor. Devletten ödenek almak için öğrenciyi “gelmiş gibi” gösteriyorlar. Ama öğrenci gelmediğinde, sanki bu bizim suçumuzmuş gibi hesabı öğretmene soruluyor. Birkaç gün üst üste devamsızlık olduğunda, hemen işten çıkarma tehdidi geliyor. Her köşeye yerleştirilen kameralarla sürekli izleniyoruz. Sadece

sınıfta değil, boş kaldığımız dakikalarda bile. Müdürün ağzından düşmeyen cümle: “Bedelini ödersiniz.” Bu cümlemin yarattığı baskıyla çalışıyoruz. İşimizi kaybetme korkusu, en az öğrencilerimizin sorumluluğu kadar sırtımıza yükleniyor.

Dinlenmek için verilen 20 dakikalık teneffüsümüz bile aslında dinlenme değil. O sürede bizden sürekli rapor yazmamız, dosya doldurmamız isteniyor. Yani oturup bir bardak çay içmek bile lüks sayılıyor.

Sonuçta biz, özel gereksinimli çocuklar için çalışmaya gelen öğretmenleriz. Ama patronların gözünde tek bir şeyiz: kolayca harcanabilecek, yerine yenisi bulunabilecek işçiler. Eğitim değil, kâr öncelikli. Öğretmenlerin emeği ise baskı, tehdit ve güvencesizlikle değersizleştiriliyor.

‘Çocukların beslenme çantası nasıl dolacak?’

Para kazanmak için ne iş olsa yapmaya başladı: Biber temizliyor, el işi oyalar yapıyor, ekmek pişirip satıyordu. “Çok zor işler” diyordu. “Üç gün boyunca ellerimiz acıdan yanıyor, sürekli krem kullanmak zorunda kalıyoruz. Buralardan kazandığım üç beş kuruşla çocuklarıma okul masraflarını karşılayacağım.”

Okul ihtiyaçlarını bir şekilde karşılasa bile asıl dert başkaydı: “Bu çocukların beslenme çantasını her gün nasıl dolduracağım? Çocuk bunlar, ne görseler canları istiyor. Birçok şeyi ‘Sonra alacağım’ diyerek geçiştiriyorum. Ama ne kadar daha geçiştirebilirim?”

Elif’in hayali ise basitti: “Oysa okullarda bütün çocuklara aynı yemek verilse ne bir çocuk aç kalır ne de bir diğerinin yediğinde gözü... Bir çocuğun muz yiyebilirken diğerinin ona bakması ne kadar can yakıcı bir durum. Çocuk sormaz mı, ‘Anne, neden Zeynep yiyor da ben yiyemiyorum?’ diye.”

Dert bir değil bin

Dertler bununla da bitmiyordu. Bir de okul forması meselesi vardı. Bu formalar sadece belirli bir mağazada satılıyordu ve bütçelerine göre çok pahalıydı. Üstelik bir forma, sürekli yıkanmaktan dolayı bir dönemi zor çıkarıyor, hemen yıpranıyordu.

“Eğitim sistemine gelince... Bir sınıfta 30’dan fazla çocuk, tek bir öğretmen... Bu şartlarda çocuğum nasıl düzgün bir eğitim alsın? Oğlum 2. sınıfa geçti ama daha doğru dürüst heceleylemiyor. Çok zor bir dönemden geçiyoruz. Artık herkes sadece karnısını doyurmanın derdine düşmüş.”

Geçmişin yükü de omuzlarındaydı. Eşinin aylarca işsiz kaldığı zamanlar olmuş, o dönemlerde mecburen kredi kartlarına yüklenmişler. Şimdi bir yandan da o borçları ödemeye çalışıyorlar.

Dışa Vurum oyunu: Sessizliğin çığlığa dönüştüğü yer

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Bingül Öz
Klinik Psikolog

Kadınlara yönelik şiddet üzerine kurulu bu dışa vurum tiyatrosu süreci, benim için yalnızca bir sahne çalışması değil, bir tür içsel arınma ve kolektif direniş pratiği oldu. Bu projede yer almak oyunculuk açısından beni derinden etkiledi. Çünkü konu sadece sahnede anlatılacak bir hikâyeden ibaret değildi, bizim gerçeğimizdi. Her gün yaşanan ama çoğu zaman bastırılan, üzeri örtülen, normalleştirilen bir acının içinden doğdu oyun.

"Ben deli değilim, benden başka herkes deli olduğu için beni deli zannediyorlar."

Bu cümleyle başlayan metni oynarken kendimi en çok özgür hissettiğim ve aynı zamanda en çok sorguladığım anlardan biriydi. Her harfi, her cümlesi içimde yıllardır bastırılmış duyguların, gözlemlerin ve isyanların ürünüydü. Ne bir edebî kaygım vardı ne sahneye nasıl taşınır diye düşündüm. Bu oyun benim için bir tür hayatta kalma biçimiydi. Ve sonra fark ettim ki, bu sadece benim değil, binlerce kadının içinden geçirdiği duyguların sesi olabilir.

Toplumsal dayattığı kalıplara karşı bir direnç...

Beni en çok etkileyen şey, çocukluğumdan bugüne taşıdığım bazı suskunluklardı. Küçükken farkında bile olmadan tanık olduğum, bazen kendim yaşadığım ama adını koymadığım şeyler vardı. Bir kadının gözündeki korku, bir annenin sessiz ağlayışı, bir komşunun gizlice anlatmaya çalıştığı ama yarıda bıraktığı cümleler... Bu suskunluklar yıllar içinde içimde birikti. Fark ettim ki aslında metni yıllardır içimde taşıyordum.

Oyunculuğunu yaptığım metin, ilk bakışta

"delilik" temalı gibi görünse de aslında bastırılmış bir kadının çığlığı, "normal" kalıplarının dışına taşan bir ruhun isyanıydı. Delilik burada, bireysel bir ruhsal bozukluk değil, toplumun dayattığı kalıplara karşı direnç biçimiydi. Ve bu beni çok etkiledi. Çünkü çevremde "deli" diye etiketlenmiş ama aslında sadece farklı düşünen, sorgulayan, susmayan birçok kadın vardı. Bu metni onlar için de oynadım.

Çocukluğumdan beri tanık olduğum bastırılma halleri, özellikle kadınların kendi bedenleri, duyguları ve düşünceleri üzerindeki söz hakkının sürekli ellerinden alınması beni derinden etkiledi. Kendi metnimde en çok hissettiğim şey, kendim olmak isteyip olamamanın ağırlığıydı. Ve bu, birçok kadının taşıdığı bir yük aslında.

"Kadınlar katlediliyor, çocuklar istismar ediliyor, İstanbul Sözleşmesi... Ben deliyim, içerdeyim... Siz niye dışarıdasınız"

"Hayatımda ilk defa âşık olmuştum. Âşık olduğum adam beni sattı!"

"Çocukta bir değişiklik var, anayım ben, anlarım... Oğlum neler anlatıyordu öyle! Dehşet içinde kalakaldım..."

Oyunu sahnelerken en çok fark ettiğim şey şu oldu: Kadın sorunları sadece fiziksel şiddetle sınırlı değil. Psikolojik şiddet, ekonomik bağımlılık, kimliksizleştirme, ev içi emek sömürüsü, 'aşk' adı altında yaşanan kontrol mekanizmaları, özgürlüklerin bastırılması, toplumun üzerinde gezdirilen ahlak sopası... Her kadının hikâyesi farklı ve bu nedenle tek bir anlatı yeterli değil. Bu oyun, bu çeşitliliği göstermemizi sağladı.

Metinlerimizde kimi zaman bir annenin suskunluğu, kimi zaman genç bir kızın öfkesi, kimi zaman bir kadının yalnızlığı vardı. Ve her sahnede şunu gördük: Kadınlar sessiz değiller, sadece dinlenmemişler. Biz bu oyunla onları duyduk, onları konuşturduk, onlara alan açtık.

Tiyatroyu çığlık olarak kullandık

Kadına yönelik şiddet, bireysel değil toplumsal bir problemdir. Bunu sadece haberlerde izleyerek değil, yaşarken, görürken, içinden geçerken fark ediyoruz. Her gün bir kadın öldürülüyor, binlercesi susuyor, milyonlarca direnmeye çalışıyor. Bu kadar büyük bir acıyı sanatla görünür kılmak bizim görevimizdi. Çünkü sanat sadece estetik değil, aynı zamanda bir tanıklıktır. Ve tanıklık etmediğimiz acılardan biz de sorumlu oluruz.

Kadına yönelik şiddet, ne yazık ki bir haber başlığı olmaktan öteye gitmiyor bazen. Ama biz sahnede bunu kanlı canlı, göz göze, ses sese yaşattık. İzleyiciye şunu sormak istedik: "Siz nasıl dışarıda olabiliyorsunuz, biz içerideyken?"

Bu soru, sistemin, aile yapısının, eğitim politikalarının, medya dilinin ve gündelik hayatın kadına uyguladığı baskının bir özeti gibiydi. Biz tiyatroyu bir çığlık olarak kullandık. Çünkü bazı çığlıklar yazıyla, konuşmayla anlatılamaz; ancak bedenle, sesle, suskunlukla aktarılır.

"Dışa Vurum" fikri nasıl gelişti?

"Dışa Vurum" oyun projesini başlangıçta sadece yazdık. Herkes kendi duygusunu, yaşıntısını ya da gözlemini kâğıda döktü. Her metin ayrı bir dünyaydı. Fakat sonra fark ettik ki bu metinler aslında birbirinin yan kısıydı. Kimimiz öfkeli yazmıştı, kimimiz sessiz, kimimiz mizahla karışık bir acıyla... Ama hepsinde bir şey vardı: İfade ihtiyacı. İşte bu noktada "Dışa Vurum" fikri ortaya

çıktı. Bu oyuna katkı sunan tüm arkadaşlarımız projeye sahip çıktı. Hepsine gönülden teşekkür ederim. Bastırılan hiçbir duygu yok olmaz, ya hastalığa dönüşür ya da patlamaya... Biz onu sanata dönüştürdük. Dışa vurduk, görünür kıldık. Bedenlerimizi, sesimizi, bakışımızı kullanarak içimizde taşıdığımız acıyı, isyanı, umudu sahneye taşıdık. Ve sahne, bir terapi alanı gibi oldu. Sadece bizim

için değil, izleyenler için de...

Tiyatro tekniklerinden çok, hislere dayalı bir yöntem benimsedik. Çünkü bu oyun tekniğin değil, duygunun oyunu olmalıydı. Kiminin sahnede konuşurken sesi titredi, kiminin dizleri... Ama hepsi gerçektir.

Sessizliğin sesi, bastırılanın çığlığı...

Bu oyun, bir isyanın estetik biçime bürünmüş haliydi. Sessizliğin sesi, bastırılanın çığlığı, görmezden gelinenin yüzleşmesiydi. Her kadının bir hikâyesi var ve bu hikâyeler anlatılmadan, dinlenmeden, anlaşılardan hiçbir gerçek toplumsal değişim mümkün değil.

Bu yüzden, biz yazmaya, konuşmaya, sahneye çıkmaya, ifade etmeye devam edeceğiz. Çünkü dünya değişmiyor olabilir, ama biz değişiyoruz. Ve bu değişim bulaşıcıdır. Bir kadının içsel dönüşümü, bütün bir toplumu etkileyebilir.

Bu oyunu sahnelerken "iyileşme"nin ne demek olduğunu yeniden anladım. Çünkü iyileşmek bazen sadece kendinle değil, başkalarıyla birlikte çığlık atabilmektir. Bu yüzden "Dışa Vurum" sadece bir tiyatro oyunu değil, bir dönüşümün başlangıcıdır.

Komisyon, süreç ve barış tartışmaları:

Barışın adı yoksa, emekçi kadınların sözü olmalı

Fotoğraf: Pexels

Sevda Karaca

Emek Partisi Gaziantep Milletvekili

Barış bu ülkede en çok emekçi kadınların ihtiyacı. Neden? Çünkü savaş politikaları halkın cebinden çalışanla finanse ediliyor; o para bizim mutfağımızdan, kreşten, sağlık-tan, şiddetten korunma mekanizmalarından eksiliyor. Üstelik bu bağ görünür kılınmadıkça barış talebi soyut bir “iyi niyet” çağrısı gibi kalıyor. Tam da bu yüzden diyoruz ki yok-sulluğa, eşitsizliğe, adaletsizliğe, sömürüye karşı verilen mücadele barış mücadelesinin temelidir ve bu mücadelenin ana omurgası, açırılan ekonomik koşulları sırtlanan emek-çi kadınlarıdır.

Barışın toplumsal zemini: Kadınların eşit yurttaşlığı ve ekmek kavgası

Bu ülkede kadınların eşit yurttaşlık hakları güvencede değil. Diyanet'in hutbelerinden, kadınların yüz yıl önce kazandığı medeni haklarını tırpanlamaya yönelik “yasal düzenleme” sinyallerine uzanan hattaki tehlikeli eşik, eşit yurttaşlığın Kürt sorunu çerçevesinde yeniden tartışıldığı bu günlerde bir kez daha iktidar tarafından aşılacak isteniyor. Şiddet, güvencesiz çalışma, barınma krizi ve siyasal dışlanma; hepsi, iç cephe tahkimi içinde “önemsiz mevzular” haline getirilmeye çalışılıyor. Varsa yoksa “İktidarın bekası ile ülkenin bekasının” eşitlemesi. Bu eşitleme çabasında kadınların taleplerinin görünmez kılınması da var. Bu topyekun saldırganlık, kadınların bedenlerinde ve hanesinde büyüyen bir şiddet atmosferi demek; aynı zamanda işsizliğin, enflasyonun, sosyal hak gasplarının meşrulaştırılması demek.

Bir yandan demokratikleşme ve çözüm konuşulurken diğer yandan kadınların şiddetsiz, güvenceli, özgür yaşam talebinin görünmez kılınmaya çalışılması, kadınların her gün daha ağır bir iktidar saldırganlığıyla karşı karşıya bırakılması söz konusu. İşte bu, bir yandan iktidarın sorgulanmasına neden olurken, bir diğer yandan ise Kürt sorununa ilişkin çözüm tartışmalarında özellikle kadınların çağrılarını, güvensizliklerini büyütüyor.

Doğru, bu iktidara güven olmaz. İktidarın asıl hedefinin demokratik-barışçı çözüm değil; süreci kendi çıkarları temelinde kullanmak ve kontrol altında tutmak olduğu açık. İktidarın bu tutumu, barışın tesis edilmesinin nasıl mümkün olabileceği tartışmasının toplumsallaşmasının engellenmesinin, barışın asıl muhatabı olan geniş halk kesimlerinin izleyici bir pozisyona çekilmesinin de nedenlerinden biri.

Evet, iktidar “terörsüz Türkiye” derken ba-

rışçıl-demokratik çözümü değil, muhalefetsiz bir Türkiye'yi kastediyor. Bölgesel yayımlacı hesaplarıyla iç siyasette “güvenlik” paran-tezini büyütüp süreci kendi bekasına tahvil etmek istiyor. Böyle bir hatta barışın adı bile yok; süreç ise iktidarın keyfiyetine bırakıldık-ça kırılanaşlıyor.

Bu noktada, iktidarın siyasi hesabı ve halkın bu hesap karşısında alacağı tavır kritik: Ülke-deki bütün emek, barış ve demokrasi güçleri hak eşitliğine dayalı demokratik, laik, barışçıl bir gelecek kurma mücadelesinde güçlen-medikçe ve mücadelelerini birleştirmedikçe ülkenin iktidar eliyle sokulduğu bu karanlık tünelden çıkması olanaklı değildir.

Kürt sorunu, ‘terör sopası’ ve emek mücadelesi

Biz Kürt sorununun çözüm sürecini, ülkede gerçek bir demokratikleşme, halklar arası eşitlik ve kalıcı barış için bir mücadele süreci olarak tarif ediyoruz. Bu yüzden Cumhur ittifakının kendi egemenliğini pekiştirmeye yönelik hamleleri karşısında emekçiler, halk-lar sadece seyirci kalmayacaksa bunun yolu, ülkede ve bölgede barış için Kürt sorununun tam hak eşitliğine dayalı kalıcı çözümü ve ül-kede gerçek bir demokratikleşme için halk ke-simlerinin, emek ve demokrasi güçlerinin “Biz de varız” demesidir. “Bensiz olmaz” demesidir. Bu, hepimize bir sorumluluk yükler.

Kürt sorununun demokratik çözümünün tartışılmasına alan açmak, yalnızca Kürt halkı için değil, tüm işçi ve emekçiler için hayati. Çünkü her grevde, her sendikal örgütlenmede, her ücret pazarlığında karşımıza dikilen “terör sopası” tam da bu çözümsüzlük rejiminden güç alıyor.

Emekçi kadınların ortaklığının maddi zemini

Erdoğan-Şimşek programının dayattığı düşük ücret-yüksek enflasyon rejimi, ucuz ve güvencesiz emek siyasetiyle birleştğinde sömürüyü derinleştiriyor. Buna karşı küçüm-senmeyecek direnişler geliyor.

Kadınlar sadece daha yüksek ücret ya da güvenceli iş için değil, aynı zamanda bunların kazanılması mücadelesinde karşı karşıya kaldıkları devlet şiddetine, sermaye yanlısı hukuka, terör yaftasıyla mücadelelerinin gay-rimeşru hale getirilmesine karşı da mücadele ediyorlar.

Kadın işçilerle yaptığımız buluşmalarda duyduğumuz yalın cümleler siyasetin rönt-genini çekiyor: “Her hak isteyenine karşısına ‘terör’ damgasıyla çıktığını ben ekmegim için mücadele ederken anladım.”

Sendikalaşırken, iş yerindeki gasplara karşı ses yükseltirken, sokakta hak ararken devlet şiddeti ve sermaye yanlısı hukukla duvara toslayan kadınların sorusu aynı: “Ben bu devletin yurttaşı değil miyim?”

Bu deneyim, Türk ve Kürt emekçi kadınları-nın ortaklaşmasının maddi zeminini büyü-tüyor. Ama ortaklık kendiliğinden olmaz; örgütlenme, dayanışma, plan ve sabırlı bir si-yasal çalışmayla kurulur. Kadınların ekmek kavgası barış talebiyle birleştiğinde, soyut barış çağrıları somut bir toplumsal güce dönüşür. Kürt so-rununun demokratik çözümüne, ülkede demokrasi ve barışa dair taleplerin milyonlar tarafından sahiplendiği oranda ulaşılabilir ve iktidarın istismar politikasının önüne geçilebilir. Barış talebi ancak böyle, eşit haklara dayalı ortak bir demokratik geleceğin inşa edilmesinin dayanağı haline gelebilir.

İş, ekmek, örgütlenme ve grev hakkı; kadınların şiddetten korunma ve bağımsız bir gelecek inşa etme hakkı, ana dilinde kamusal hizmet ve eşit yurttaşlıkla birlikte demokratik hakların ayrılmaz parçasıdır. Ezilen, yok sayılan, örgütleri dağıtılan geniş emekçi kesimlerin en demokratik talepleri ve kadınların yaşam mücadelesi barış mücadelesinin ta göbeğindedir.

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

‘Yeni Anayasa’ tartışmaları: Karanlığa giden yola iyi niyet taşları...

Bahçelînin dile getirdiği “yeniden adaylık” hesabı etrafında örülen yeni Anayasa söylemi, zulüm ittifakının niyetini açık ediyor. Anayasa tartışmasının fitilini ateşlemek istediğini iktidar ve ittifakı da hiç saklamıyor. Terörün kökünün kazınması, enflasyona ağır bir darbe indirilmesi ve Türki-

ye'nin siyasi ve ekonomik istikrara kavuşması halinde Cumhurbaş-kanımızın bir kez daha seçilmesi doğal ve doğru bir tercih olmaz mı?” diyerek ağızdanı baklayı da çıkaran Bahçeli, Erdoğan'a yeniden adaylık yolunu açacak bir anayasa değişikliği için toplumsal bir destek de inşa edildiğini ve iktidarın öm-rünün uzatılması hesaplarının yapıldığını da her fırsatta açığa vuruyor.

Yeni Anayasa tartış-ması kadın hareketi içine kadar sirayet etti. “Madem öyle, kadınlar da Anayasa'dan ne beklediğini ifade etmeli” minvalinde tartışmalar var. Bizim tutu-mumuz şu: Çözüm sürecini ve halkın beklentilerini kendi bekasına dayanak yapmak isteyen Saray oligarşisi ve Cumhur İttifakı'yla demokratik bir Anayasa yapılamaz. Demokratik-özgürlükçü bir Ana-yasa barajsız, gerçekten demokratik seçimlerle oluşacak yeni bir Meclis,

temsil ve söz hakkını genişleten bir Meclis içtüzüğü ve halkın doğrudan katılımıyla mümkündür. Halkın seçtiği temsilcilerden oluşan kurucu bir meclis, eşit yurttaşlığı ve hak özgürlüklerini güvenceye alan bir metni hazırlayabilir. Bugün bu imkanların olmadığını biliyoruz; hatta ötesi, iktidarın halkın temel ihtiyacı olan demokratik bir Anayasa talebini kullanarak kendi bekasını, daha da ötesi faşist tahkimi garanti altına almak istediği açık. O nedenle Anayasa tartışmalarına girmek cehennemden giden yollara iyi niyet taşları döşemek anlamına geliyor. Bu süreçte halkın geniş kesimlerinin taleplerini ortak bir mücadele hattında ifade edebilmesi, Anayasa tartışması ile değil; iktidarın demokratik muhalefeti bölme ve etkisizleştirme politikasının boş çıkartılmasıyla mümkün olur. Ama esas olan, barış ve demokrasinin işçi sınıfı ve halkların ortak mücadelesi ve dayanışmasıyla kazanılabileceği gerçektir. Ortak mücadele zeminini geliştirmek, her şeyden önce bu sürecin iktidarın insafı ve keyfiyetinden kurtarılmasını sağlar.

Sosyalistler olarak bizler süreci halkın gerçek siyasal gücünü gösterecek örgütlenme araçları yaratarak etkileyebileceğimizi biliyoruz. Ağır yoksullaştırma ve sömürü politikalarına karşı ge-lişen dip akıntıları; kadınların hakları ve hayatları için verdiği mücadele, gençlik hareketinin ortak mücadele araçlarının gelişme imesi, boykot dalgaları, ekoloji-kent savunusu direnişlerinin birikimi... Bütün bunlar ortak bir kitle hareketi olarak buluştuğu ölçüde, Kürt ve Türk emekçileri-nin isyan damarları birbirine yaklaşıp; ortaklaşma gücü yeniden ve daha ileri biçimde kurulabilir. Bunun olanakları dünden daha geniş.

Yol haritası

Acil siyasal-hukuksal adımlar: Askeri operas-yonların durdurulması; muhalefeti sindiren yargı operasyonlarına son verilmesi; siyasi tutsakların serbest bırakılması; kayıym uygulamalarının kaldırılması; silahı bırakanların dahil olabileceği demokratik siyaset kanallarının açılması.

Halkın katılımı: Sürecin istismarını engelle-menin tek yolu, tartışmayı halkın bilgisine ve müdahalesine açmaktır. Sendikalar, emek-mestek örgütleri, kadın örgütleri ve kimliği/varlığı yok sayılan tüm kesimler sürecin asli öznesi olmalıdır. Emek mücadelesi-barış mücadelesi ortaklığı:

İş, ekmek, örgütlenme ve grev hakkı; insanca yaşam talebi; ana dilinde eğitim ve eşit yurttaşlık aynı paketin parçalarıdır. Tümü birlikte savunul-madıkça “terör sopası” etkisizleşmez.

Demokratik haklar zemin: Basın ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engeller kaldırılmalı; Kürt dili ve kültürüne yönelik yasaklar sonlandırılmalı; yerel demokrasi güçlendirilmelidir.

Halkın anayasal süreçte doğrudan etkin katılımı için ön şartlar: Barajsız seçimler; temsil ve söz hakkını genişleten içtüzük; halkın en geniş katılımıyla çalışacak kurucu meclis. Ancak böyle bir süreç, halk onayına sunulacak bir metinle taçlanabilir; eşit yurttaşlık ve hak-özgürlükler bu metinde bağlayıcı şekilde yer alabilir.

Metalde hesaplaşma günleri yaklaşıyor

Deniz Laz
Kocaeli-Gebze

Yıl 2023, toplu iş sözleşmesi (TİS) süreci başlamış. Patron ek zam eylemleri gibi işçinin birlik olmasından korkuyor. İşçiler de patrona cevabını verip Türk Metal'in taslağına karşı "Sarı kart gösteriyoruz" diyerek tepkisini ortaya koyuyor. Sözleşmenin imzalanacağı gün, son hamleyi de grevde ısrar eden ZF Sachs ve Sarkusyan işçileri yapıyor ve tarihin görece "en iyi" sözleşmesi imzalanıyor. Türk Metal'in bayağı bir şişirerek verdiği rakamlar şu şekilde: birinci altı ay için sosyal yardımlar dahil ortalama yüzde 105,1, yıllıkta ise ortalama saatlik ücretlere yüzde 157,40 artış. Tabii ki tüm bunlar patronun insanlığından gerçekleşmedi. Sürecin her noktasında, her ne kadar sendika işçileri uzak tutmaya çalışsa da işçilerin emeği ve tepkisi var.

Şimdi ise yıl 2025, yeni bir sözleşme süreci başlıyor. Geçtiğimiz perşembe günü Türk Metal Sendikası ilk altı ay için ortalama yüzde 35 zam istediğini duyurdu. Birleşik Metal ise yüzde 58.3 zam talep etti.

İşçi sınıfı bu kış oldukça hareketli geçirmişti. Hükümetin yasağına rağmen Hitachi, Arıtaş, Scheneider gibi fabrikalarda greve çıkıldı ve grevler kazanımla sonuçlandı. 2025 yılına geldiğimizde Petrol-İş'in örgütlü olduğu birçok fabrikada ya grev gördük ya da greve saatler kala imzalanan sözleşmeler. Pulver Kimya, Nedex, Plascam, Cambro Özay, Ravago gibi fabrikalarda greve saatler kala sözleşmeler imzalandı. Burada çok önemli bir detay var. Saydığımız fabrikalarda vergi yüzde 15'te sabitlendi.

Plascam'da ise verginin tamamı işveren tarafından karşılanacak. Bir diğer detay ise saydığımız fabrikalardaki neredeyse tüm işçiler şu an TİS sürecine giren metal işçilerinden oldukça yüksek bir ücret alıyorlar. Bu yıla damgasını vuran diğer bir örnek ise Tüpraş. Sözleşme imzalandıktan sonra ek protokol için polis barikatlarını aşarak eylem yasağına rağmen eylem yaptı işçiler.

İşçi karşıtı ittifak

Metalde bu yıl da işçilerin en öne çıkan ve ortaklaşan talepleri enflasyon karşısında ezilen ücretleri. Sendikacıların yüzde 25, yüzde 30 gibi zam oranlarıyla işçileri ikna etmeye çalıştığı söyleniyordu. Taslak süreci için dağıtılan anketler de dahi en yüksek zam oranı olarak "yüzde 25+" seçeneğini gören işçiler bu yıl da anketlerin üzerini çizerek gönderdiler.

Bir diğer ortak talep ise vergide adalet meselesi. Henüz nisan ayında birçok metal işçisi yüzde 27 vergi vermeye başladı. Bir ayda neredeyse ücretlerinden 7 bin lira kayba uğrayan metal işçileri vergi meselesine de oldukça tepkili.

Bir tekel haline gelmiş olan Koç Grup bu yıl gelirinin sadece yüzde 1,3'ünü vergi olarak ödemiş. O esnada işçiler yüzde 27 ödüyor. "Enflasyonu baskılıyor" diyerek işçilere Orta Vadeli Programı (OVP) dayatıp kemer sıkıran hükümetin de asla kemer sıkmadığını, Diyanet'e milyonlarca bütçe ayırıp işçinin üç kuruş maaşına göz koyduğunu görüyoruz. Hal böyle olunca Hükümet, patron, Türk Metal ele ele vermiş, yürüyor gibi görünüyor. Türk Metal üzerinden örnek verme sebebimiz ise metalde en çok üyeye sahip olan sendika olması.

Türkiye'de yaklaşık 2 milyon metal işçisi var. Bunlardan yaklaşık 383 bini sendikalı. Yine yaklaşık 285 bin işçi ise Türk Metal Sendikası'nda örgütlü. Yani şu an sektörde belirleyici bir rolü var diyebiliriz.

Kadınların talepleri görmezden geliniyor

Metal işçilerini yoğun bir sözleşme dönemi bekliyor. Metal işçisi kadınları da öyle. 2025'e ait son verilerine göre metal sektöründe sendikalı kadın işçi sayısı yaklaşık 57 bin. Metalde çalışan kadın sayısı ise 381 bin. Her yıl metal sektöründe çalışan kadın sayısı giderek artıyor. Ancak metal sendikaları kadın işçileri görmezden gelmeye de devam ediyor. Kadınlar her yıl kreş talebini gündem ediyor. Ancak bu talep taslak öncesi yapılan anketlerde soru olarak bile yer almıyor. Taslakta ise sadece süt izni ve çocuk parasından bahsediliyor. Kadınlara ne talepleri ne de fikirleri soruluyor. Türk Metal'in ve Birleşik Metal'in kadın kurulları komisyonları var ancak bunların varlığı yeterli değil. Oysa ki kadınların kreş, regl izni gibi talepleri hâlâ baki ve oldukça da yakıcı.

Verilen çocuk parası asla kreş karşılamıyor. Çocuklar kreşe verildiğinde dahi kadınlar, eşleri ile ters vardiya dönmek zorunda. Birçok işçinin yegane çözümü çocuğu bir aile üyesine bırakmak oluyor. Patronlar ve iktidar hem kadınlar iş gücüne katılıyor diye reklam yapıyor hem de günün sonunda kadınların çalışabilmesi için koşulları asla sağlamıyor. Regl izni meselesi ise asla gündemlerine bile girmiyor. Çünkü erkekler bir kadının o ağırlarla çalışmasını anlamıyor; kadınlar patronlar için ucuz iş gücü olmanın başka bir şey olmadıkları için onlar bu

ihtiyacı hiç gözetmiyor.

Ya fabrikadaki şiddet ne olacak?

Bir diğer mesele ise iş yerlerinde yaşanan taciz. Amiri tarafından veya yanındaki erkek tarafından tacize uğrayan birçok kadın var. Ancak çoğunlukla şikayet edebilecekleri hiçbir birim yok. Aksine kadınlar işlerini kaybetmekten korktukları için susmak zorunda kalıyor. Geçen yıl Ford Otosan fabrikasında buna dair bir birim olduğu ancak asla işlemediği yazılmıştı. Bu birim de kadın işçilerin talebiyle açılmıştı.

Geçtiğimiz haftalarda sosyal medyada taciz ve ifşalar gündem oldu. Bunun fabrikalarda çokça konuşulduğunu gördük. Ancak patronlar ve sendikalar hâlâ fabrikaları bunlardan azadeymiş gibi gözlerini ve kulaklarını kapatıyorlar. Kadınlar burada da çaresiz bırakılıyor.

Önümüzdeki sözleşme sürecinin hem metal işçilerini topyekun talepleri hem de kadın işçilerin talepleri için bir mücadele dönemi olacağı özellikle Türk Metal'in gururla açıkladığı tekliften belli oluyor. Kadınların talepleri koca sözleşmede sadece bir maddeden ibaret değil. Bu düzenin böyle devam etmesine engel olacak şey de hem tüm metal işçilerinin birliği hem de kadın işçilerin kendi taleplerine sahip çıkması.

Kadın işçileri ve taleplerini yok sayan bu sisteme karşı bu sözleşme döneminde hep beraber mücadele şart! Birlik olmak şart! "Sendika kötü ya da yapmaz" diyerek bir ilerleme mümkün değil. Gerekirse sendikaya karşı gerekirse hükümete karşı gerekirse patrona karşı kadınların ve tüm işçilerin birliği bu sözleşme döneminde her şeyi tersine çevirebilir!

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Kadınlar sefalet dayatmasını kabul etmiyor

Adile Doğan
İstanbul

150 bin metal işçisini ilgilendirecek MESS grup sözleşmesi süreci başlamış durumda. Sendikalar tekliflerini açıkladı. Türk Metal, iki senelik sözleşme için duyurduğu, 2026 yılına kadar vergiler ve enflasyonlarla eriyip gitmesi garanti yaklaşık yüzde 35 zam talebiyle metal işçilerini yoksulluk sınırının altına hapsedmeyi garantiledi.

Metal işçisi kadınların da bu süreci yakından takip ettiklerini biliyoruz. Çalışma koşullarının zorluğundan tutun da eriyip giden ücretlere kadar birçok konuyu, fabrikaları MESS grubunda olan kadınlardan, henüz teklif açıklanmadan önce yaptığımız sohbetlerde dinliyoruz.

Öncelikle Türk Metal'in yaptığı anket üzerinden, binlerce çalışanı olan bir otomotiv fabrikasında çalışan bir kadın işçi şunları söylüyor: "Bize şimdiden dayatılmak istenen yüzde 30 zam. Anket sonuçlarını da böyle göstermeye çalıştılar. Fakat kesinlikle biz bu zam oranına karşıyız." Ardından çalışma koşullarını anlatıyor: "Benim çalıştığım yer 400 kişilik ve çoğunlukla kadın işçiler çalışıyor. Çalışma koşullarımız ağır. Özellikle sözleşmenin yaklaşmasıyla beraber baskıyı daha çok arttırmış durumdalar. Sürekli bir işten atma tehdidi var. Baş temsilcimiz akşama kadar odasında sosyal medyadan video izliyor. Bir sorunumuz olduğunda o temsilci odasına ancak randevu olarak girebiliyoruz."

Kadın işçilerin üzerinde de çok baskı olduğunu söyleyen kadın işçi hem iş yeri yönetimi tarafından hem de erkek işçiler tarafından bastırıldıklarını söylüyor. Sözleşme tartışmaları başladığından beri işten çıkartmaların başladığını söyleyen kadın işçi, "Performans düşüklüğü bahane edilerek on yıllık işçiyi de henüz deneme süresinde olanı da çıkartıyorlar. Bu işten atmalar kadın işçileri iki kat korkutuyor ne yazık ki. Sözleşme hakkında konu açıldığında temsilciler, 'Yüzde 30'dan başka bir şey beklemeyin çünkü ülkenin gidişatı ortada' diyorlar" diyor.

Olması gerekenin iş yeri temsilcisinin işçileri imzalanacak sözleşme için her türlü eyleme hazırlamak olduğunu söyleyen kadın işçi, "İşçilerin kendi ekmeğini büyütmesi için çaba göstermeliler ama Türk Metal Sendikası'na karşı durup bunları söylemek işten atılmak demek" diyor. Metal işçisi kadınların son bir yıldır ücretlerinin eridiğini, geçinmenin iki katı zorlaştığını ve kadınların yeni bir iş bulmalarının da kolay olmadığını dikkat çeken kadın işçi, "O nedenle kendi aramızda konuşuyoruz yüzde 30'u asla kabul etmemek gerek ve kesinlikle greve yasağa rağmen çıkan, kararlılıkla direnişlerine devam eden metal işçilerini kendimize örnek alıp biz de istediğimiz sözleşmeyi imzalatalım diye" ifadelerini kullanıyor.

Yüzde 2 zam ile ağır çalışma koşulları

Kumtel'de çalışan kadın işçi
Kayseri

Kayseri Organize Sanayi Bölgesi'nde bulunan Kumtel fabrikasında on yılı aşkındır çalışan bir işçiyim. MESS kapsamına girmesek bile bu durumun bizi etkileyeceğinin farkındayım. Bu sürecin patronların ve patron sendikalarının yararına sonuçlanacağını bile bile sürecin nasıl sonuçlanacağını ve ağır yükler altında ezilecek olan biz işçiler için neler getireceğini merak ve korku içerisinde bekliyorum.

Biraz da kendi yaşadığımız sorunlara değinmek istiyorum. Bizim maaşımız 30 bin lira ama bugüne kadar maaşımı asla tam görmedim. Ek zam sürecine dair sendikamız bizlere asla bilgi vermedi. Özçelik İş Sendikası zaten arkamızda durmuyor. Geçen süreçte aldığımız zammı size söylemek istiyorum: Yüzde 2 zam aldık. Şaka gibi bir rakam olduğunun bizler farkındayız.

Buna dair sorular sorduğumuz zaman ise Kayseri'de en düşük zammı bizlerin aldığını gülererek söylüyorlar. Aynı zamanda performansla bağlı prim gibi bir uygulama çıkarttılar. Örneğin, raporsuz bir ay çalışan, bandına vaktinde geçen, ustasının yanlına karşı gelmeyen ve tutanaksız bir ay geçiren işçiler yüzdelik olarak belli bir sayının üstüne çıkarsa 5 bin lira kadar bir prim alacakları söyleniyor. Yeni işe giren genç işçiler işe alım esnasında bu prim ile maaşının daha yüksek olacağını düşünürken asla tam maaşını görmeyen, yıllardır çalışan işçiler gerçeği biliyor.

İşçiler iş bıraktı

Biz işçiler kendi aramızda fazlasıyla konuşuyoruz. Daha geçen gün presshane bölümü işçileri iş bırakarak bir eylem yaptılar ve dışarı çıktılar. Her zaman olduğu gibi patron çıkarak işçileri ikna etti ve maaşlarda iyileştirmelerin olacağını söyledi. Bir ay bekledik

maaşlarda değişiklik olacak mı diye ama bir kuruş değişim olmamıştı. Hatta iş bırakan bölümlerdeki işçiler çok daha düşük maaş almışlardı, o ay bizlere verilen vaatler asla yerine getirilmedi. Sendikamızın arkamızda durması, bizlere "Haydi iş bırakıyoruz, bantları durduruyoruz" demesi gerekirken bizler yüzde 2 zammı mecbur kalmaya devam ediyoruz.

Kadın işçilere tuvalet baskısı

Biraz da özellikle kadın işçilerin yaşadığı sorunları dile getirmek istiyorum. Çalışma koşulları zaten çok zor; sıcak, havasız bir ortamda çalışıyoruz. O yüzden su tüketimimiz fazla oluyor, tuvalete gittiğimiz için azarlanıyoruz. Regl olduğumuz günlerde çalıştığımız bölümün ustaları "Bugün kaç defa tuvalete gittin?" diye soruyor. Üç kez beş kez ne fark eder ki? İhtiyacımız ne ise o kadar gidiyoruz. "Ben bir kadını neden bu kadar çok tuvalete gittiğini sorguluyorsun" dediğimizde ise "Cevap verme" deniyor. Regl dönemleri dahil kadınların, yüzlerce kişinin çalıştığı ortamda kişisel hijyenine dikkat etmesi zaten çok zorken saatlerce bant bant ayrılmanızı için ellerinden geleni yapıyorlar.

Çok bir şey istemiyoruz

Hepimizin çocukları var. Bir yıl boyunca küçük çocuğumu daha büyümemiş olan büyük çocuğuma emanet ederek işe gittim. Bu sorunu yaşayan sadece ben değilim, yüzlerce kadın işçinin çalıştığı bir yer burası. Evlatlarımız için endişe içindeyken bant başında patrona daha fazla parayı nasıl kazandırırız bunun baskısı içinde çalışıyoruz.

Çok bir şey değil, insanca yaşayacak bir ücret, regl izni, doğum izinlerimizin daha rahat kullanmak ve çocuklarımız için kreş istiyoruz. Sadece biz değil, bütün kadın işçilerin istekleri benzer.

Son bir şey daha eklemek istiyorum. Geçen günlerde boyahanede çalışan bir kadın işçi, bir gün öncesinde bandındayken rahatsızlandığı için işe gelemeyeceğine söylediği ustasından "Opeyim de geçsin kolunun ağrısı" cevabını aldı. Biz kadınlar sadece sokakta değil, evimizden daha çok vakit geçirdiğimiz iş yerlerimizde bile tacize ve baskıya maruz kalıyoruz. Her şeye rağmen kadın işçilerle el ele, kol kola olmayı; haksızlıklara karşı birbirimize sahip çıkmayı bilmeliyiz.

Sözleşme masasının gölgesinde kalanlar

Eylem Sancak

Bursa

'Bursa'nın çeşitli fabrikalarında çalışan tekstil, metal, gıda gibi sektörlerde yaşadıkları zorlukları anlatan kadınların sözlerinden dayanışmanın özlemini ve önemini duyuyoruz.'

Bursa koca bir sanayi bölgesi. Sanayi bölgesinde çeşitli fabrikalarda çalışan işçi kadınlarla bir araya gelip gündelik yaşamlarının zorluklarını, çalışma koşullarını ve örgütlenmeye dair sohbet ettik. Her kadının ağzından, hayatın yükünü sırtladıklarını gösteren uzun cümleler dökülüyordu. Önce sabah işe gitmek için uyanıp akşam eve döndüklerinde işlerine evde devam ettiklerini anlatıyorlardı. Kadınlar, sabahın erken saatlerinde kalkıp gittikleri iş yerlerinin özellikle yaz aylarında ekstra yorucu ve boğucu olduğundan söz ettiler.

Bir kadın, çalıştığı fabrikanın koşullarını şöyle anlattı: “İki kişilik geçiş alanı yok. Havanın sıcaklığı makinadan gelen ısıyla birleşince durulmayacak hale geliyor. Tansiyonumuz düşüyor ve bayılacak hale geliyoruz. Fabrikada sıcak parçalarla çalışıyoruz, dokunmak için eldiven lazım ama istediğimizde ‘yok’ diyorlar. Fabrikada meydancılık yapan arkadaşlarımız doğal olarak her şeye yetişemiyor. Biz de makinelerimizi çalışır halde bırakıp malzeme peşinde koşuyoruz. Yani anlayacağınız hayatın her alanı bir koşuşturma... İhtiyacın olduğunda tuvalete bile çıkamıyorsun; yerine bırakacak kimse bulamıyorsun. Kadınların zorluğu çok.”

İş yeri değil hapishane

Tekstilde çalışan başka bir kadın ise üç vardiya sisteminin hayatını nasıl parçaladığını anlattı: "Gündüz vardiyası çok yorucu

oluyor. Yöneticiler, vardiya ustaları sürekli başımızda. Eve yorgun dönüyorum, hiç dinlenmeden yemek, bulaşık, temizlik derken uyku saati geliyor ve gün bitiyor.”

Fatma ise iş yerini bir hapisaneyeye benzetiyor: “Kameralarla gözetleniyoruz. Tuvalet ihtiyaçları sıkıntı oluyor. Molamız sadece 30 dakika. Yemekler çok pis, böcekler geziyor. Temizlik yok. Yemekten sonra mide sorunları yaşıyoruz.”

Ayşe de fazla mesailerden söz ederek, “Düşünün sabah 6.30’da servise biniyorum. Mesaiye kalınca gece 23.00’te eve dönüyorum. Eve gidince hiçbir şey yapamıyoruz. Yeri geliyor evini, aileni, kendini bile göremiyorsun” dedi.

Kadınlar, mesai olmasa bile işten eve dönünce ev işleriyle tükenip kendilerine vakit ayıramadıklarını sık sık dile getirdi. Bir kadın şöyle özetledi: “Kadın bildiğin köle gibi. Fabrikada ağır iş, evde daha da ağır iş: yemek, ütü, temizlik... Kendimize ayıracak vaktimiz yok.” 25 yıldır çalışan bir kadın ise şunları ekledi: “Bedenen de psikolojik olarak da çok yorgunuz. Üstüne ev işleri ve çocukların okulu olunca kendimi unutuyorum.” Kadın işçilerin sözlerinde yalnızca yorgunluk değil, eşitsizlik ve öfke de var: “Kadınlar erkeklerden daha ağır iş yapıyor. Hem iş hem ev... Üstüne üstlük evde ise eş, kadınları esir görüyor.”

Sözleşme belirsizliği kaygıyı artırıyor

dair kaygılarıyla sürdürdü. Bir işçi uzun süre taslak açıklanmamış olmasına tepki gösterdi. Kıdem eklerinin bu dönem verilmeyeceği söylentisinin işçiler arasında kaygı yarattığını aktaran kadın, “Normalde sözleşmede kıdem eklenirdi ama bu sene vereceklerini sanmıyoruz. Türk Metal zaten işveren sendikası. Hiç kimsenin söz hakkı yok. İşçiyi düşünerek zam istemiyorlar. Masaya yüzde 50’nin üstünde otursalar ayıp olmaz ama hep düşüktün giriyorlar. Geçen sözleşmede kitapçık dağıtıp anket yaptılar, kimse yüzde 50’nin üstünü işaretlemedi. İnsanların beklentisi düşük ama zaten o kitapçığın hiçbir önemi yok, bizi dinlemiyorlar.”

Özellikle kadın işçilerin bu süreçte daha çok geride durduğunu vurguluyor: “Benim çalıştığım yerde kadın çalışanlar yeni. Sözleşme sürecine dair çok içeride olamıyorlar. Çoğu çekiniyor çünkü hemen işten çıkarıyorlar. Eski çalışanlar biraz daha güvenle konuşuyor, geçmiş mücadeleleri biliyor. Ama yeni işçiler bilmiyor zam süreci nasıl işler, ne olur, hiç haberdar değiller. Fabrikada kadınlar bu konuyu çok tartışmıyor.”

Geçmiş mücadelelerden örnek de veriyor: “Ben grev sürecinde vardım. Birlik olduk, üretimi durdurduk. O dönem sendika hiçbir şey yapmadı, biz yaptık. Eylemdeydik, onlar yukarı çıkıp toplantı yaptı, çoğu şeyi bizden habersiz kabul ettiler. Eylem zamanında iyi paralar aldık

ama bizim mücadelemizden dolayı aldık. Sonrasında yine sendika bizi sattı.”

Fabrikada da evde de eşitsizlik

Aşçı olarak çalışan Hülya ise mesai yükünden ve eşitsizlikten bahsediyor: “Maaşlarımız karın tokluğuna yetmiyor. Bazı günler molaya bile çıkmıyoruz. Gece vardiyasında tek başıma kaldığımda bir sağlık sorunu olsa müdahale edecek kimse olmuyor. Fazla mesaiye kalınca servis yok, kendi imkanlarımızla gidip geliyoruz. Erkek aşçılarla hep güç mücadelesi içinde çalıştım. Zayıf görselerdi, cinsiyetimden vururlardı.”

Kadın işçiler sadece fabrikadaki sorunları değil, eğitim sistemine dair kaygılarını da dile getirdiler: “Okul kayıt paraları bağış adı altında yüksek ücretlere dönüştü. Müfredat saçma sapan hale geldi. Çocuklarımız bizim gibi geleceğin işçisi olacak. Gelecek onlar için daha da zor.”

Bursa'nın çeşitli fabrikalarında çalışan tekstil, metal, gıda gibi sektörlerde yaşadıkları zorlukları anlatan kadınların son sözlerinden dayanışmanın özlemini ve önemini duyuyoruz: “İşçi kadın olmak, evin kadını olmak... Gün boyu ağır işin altından kalkıyoruz. Eve geldiğimizde erkekler gibi kumandayı elimize alıp koltuğa uzanamıyoruz. Yemek, temizlik, çocuk... Dayanışma olsa, kadınlar yan yana gelse, dünya yerinde durmaz.”

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Peri Tekstil işçisi Gökçen'den patrona:

'Zulmünün karşısında kadınlar mücadele ediyor!'

Gökçen Turgut
Dersim-Pertek

Merhaba Ekmek ve Gül okuyucuları. Ben Tunceli'nin Pertek ilçesinde yaşıyorum. Dört kardeşiz. Babamı küçük yaşta kaybettikten sonra yaşam mücadelem başladı. Çocuk yaşta İstanbul'a dayımın yanına gittim ve tekstilde işe başladım. Ortacılık, kesim, makinacı derken usta oldum. Altı yıl çalıştım aileme destek olmak için. Annemin okuma yazması yoktu, bu durum farklı sorumluluklar da yükliyordu üstüme. Sonra evlendim, o evlilikten bir oğlum oldu. Adını Umut koydum, o benim umudum, gücüm olacaktı. Evliliğim bittikten sonra yolum memlekete düştü, orada yaşamaya başladım. Pertek küçük bir ilçe, iş bulma olanağınız neredeyse yok. Çocuğum ve kendim için mücadele etmeye devam etmem, bunun için de iş bulmam gerekiyordu. İş arama sürecinde Pertek'te tekstil fabrikası açılacağını duyunca çok sevindim çünkü

bildiğim bir işti ve geçinmek için çalışmam gerekiyordu.

İş zahmetli olduğu kadar adaletsizdi

Pertek'te başladım çalışmaya. Daha sonra, "Peri Tekstil Dersim merkeze taşınacak, servis vereceğiz. Gelmek isteyen gelebilir" dendi ve biz de gidip gelmeye başladık. Sabah 7 olmadan evden çıkıyor akşam 8'de evde oluyorduk. Bütün günümüz iş ve yol arasında geçiyordu, evi artık otel gibi kullanmaya başladık. Çocuklarımıza yeterince zaman ayıramıyorduk bile. Yıllar geçtikçe işin rengi değişmeye başladı. İş sadece zahmetli değildi, adaletsizdi. İş yerinde mobbinge maruz kalıyorduk sürekli. İzin kullanmak istediğimizde hem günlük yevmiyemiz hem de sigortamızı kesiyorlardı. Senelik izinlerimizi vermiyorlar, hakkımızı istediğimizde ise kapıyı gösteriyorlardı. Mesailer çoğu zaman yasal çerçevede ödenmedi Peri Tekstil'de.

İş olanağı olmadığı için sustuk

Orada çalışmak çoğu zaman

haksızlığa boyun eğmekti. Hele bir de kadınsan ve çalışmaya ihtiyacın varsa daha fazla baskı yapıyordu çünkü bölgede iş bulmak kolay değildi. Ama serviste iki kişi arasında yaşanan bir olayı, patronun 17 kişiye mal etmesi patlama noktamız oldu. Sonrası sendikayla tanıştık. BİRTEK-SEN'le birlikte mücadele edersek kazanırız ve bu zulme bir son veririz dedik. Patron anayasal hakkımız olan sendikamızı "illegal örgüt" diye tanıttı. "Sendikayı tanımam, sendikalı işçi çalıştırmam" diyerek zulmü devam ettiriyor. Ama unuttuğu bir şey var: Senin zulmünün, baskının karşısında kadınlar mücadele ediyor. Kadınlar isterse her şeyi değiştirir. İlk defa Pertek ilçesinde yaşayan kadınlar grev yapıyor. Bu bizlerin başarısı.

Keşke sendikayı beş yıl önce tanımış olsaydık. O zaman bu kadar baskıyı yaşamak zorunda kalmazdık. Şimdi derme çatma yaptığımız çadırda direniyoruz. Beş yıl beraber gidip geldiğimiz arkadaşlarımızla yabancı gibiydik, şimdi ise aynı talepler için bir arada ekmeğimizi paylaşıyoruz. Kadınlar direne direne kazanacak!

Fotoğraf: DHA

Patronlar birliğine karşı tek seçeneğimiz birlik olmak

Tekstil işçisi Dilan
Urfa

Size tekstil sektöründe bir kadın olarak yaşadıklarımı anlatmak istiyorum. Bu ülkede bir tekstil işçisiyseniz ve kadınsanız, hayat en az iki kat daha zorlaşıyor. Ucuz emek sömürüsü, baskı, mobbing ve taciz gibi sorunlarla boğuşarak hayatta kalmaya çalışıyoruz. Bu çarkın içinde dönerken ailemizi, hayatı ve kendimizi unutuyoruz.

Patronlar her yıl toplanıp işçilere ne kadar zam yapacaklarını, kârlarını nasıl artıracaklarını tartışıyorlar. Aldıkları kararların bizleri nasıl etkilediği umurlarında bile olmuyor. Ne yazık ki biz işçiler onlar kadar birlik değiliz, kararlı değiliz. Kötü çalışma koşullarına, hakaretlere maruz kalarak çalışıyoruz. Milyonlarca lira kazanan şirketler, tuvaletlere sabun bile koymaktan kaçınıyor.

Çalışma saatlerimiz ve fazla mesailerimiz bile onların iki dudağının arasından çıkan bir söze bağlı. Özel bir durumunuz olsa bile kalıp kalamayacağınız sorulmuyor, çünkü hayatlarımızın onların işinden ibaret olduğunu düşünüyorlar. İtiraz ettiğimizde ise kapı gösteriliyor: "Beğenmiyorsan kapı orada." Hafta sonu, özellikle pazar günleri çalıştırılıyor ancak bunun

ücretini almak yerine hafta içi istedikleri zaman izne gönderiliyor.

İşsizlik sorunu da yaşadığımız en büyük zorluklardan biri. Eskiden kadınlar kolay kolay işsiz kalmazken, şimdi aylarca iş arıyoruz ve kapılar yüzümüze kapanıyor. Geçim sıkıntısı ve işsizlik nedeniyle psikolojimiz bozuluyor. Ailelerimiz üzülmesin diye kendimizi yiyip bitiriyoruz, onlar da bize yansıtılmamaya çalışsa da üzülüyorlar.

Çalıştığımız iş yerleri birkaç ay sonra küçülmeye gidiyor ya da sipariş yok denilerek işimizi son veriliyor. Bu durum bizi maddi ve manevi olarak çok yıpratıyor. Erkekler çocuklarına mama, bez alamıyor, evlilikler ayrılık aşamasına geliyor. Kadınlar çocuklarının okul masraflarını nasıl karşılayacağını düşünüyor. Geleceğimizden endişeliyiz ve bu bir gerçek.

Ancak bu düzeni değiştirmek istiyoruz. Onlar kârlarını artırmak için nasıl bir araya gelip karar alıyorsa, biz de bir araya gelerek kendi haklarımızı savunabiliriz. Evet, işe ihtiyacımız var ama onların da bize ihtiyacı var. Eğer birlik olursak, bu sömürü çarkına bir çomak sokabiliriz ve işçinin gücünü gösterebiliriz.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Digel Tekstil'de şiddet ve taciz raporu:

Sistemin normal mücadelenin gerekçesi

Nuray Öztürk- Hatice Çoruk
İzmir

Son zamanlarda Teksif Sendikası tarafından kamuoyuyla paylaşılan bir rapor, Alman menşeli Digel Tekstil fabrikasında yaşananları gözler önüne serdi. Sendikalı oldukları için 15 işçinin işten çıkarılmasıyla başlayan süreç, kadın çalışanlara yönelik akıl almaz bir şiddet ve taciz ağını faş etti. Sözlü ve fiziksel tacizlerin yanı sıra, kadın işçiler hamile kalmamaları yönünde baskıya maruz bırakılıyor, hatta hamile olanlardan rahim içi ultrason görüntüleri talep ediliyordu. Sadece bununla da sınırlı değil; günde dört saate varan tuvalet yasakları, tuvalete giden işçinin maaşından kesinti yapılması, tuvalet kapısına nöbetçi dikilmesi gibi örnekler, iş yerinde yaşanan baskının ne kadar yaygın olduğunu kanıtlıyor. Ekmek ve Gül okuru kadınlar bilir ki bu yaygınlık sadece Digel Tekstil ile sınırlı değil!

Digel işçisi kadınların bu yaşananları raporlaştırarak yaptıkları «Birlikte mücadele edelim» çağrısı, bu korkunç koşulların sadece münferit bir olay olmadığını aksine iş yerinde şiddet ve tacizin toplumsal ve ekonomik sorunlardan beslenen sistematik bir mesele olduğunu göstermesi bakımından önemli.

İş yerinde şiddet ve tacizin altında yatan temel neden eşitsiz güç ilişkileridir. İşverenlerin ve yöneticilerin sahip olduğu güç kontrol mekanizmalarıyla birleştiğinde, şiddete zemin yaratır. Güvencesizlik, ekonomik krizler ve işsizlik gibi faktörler, çalışanları daha savunmasız hale getirir. Bu durum, işçilerin haklarını arama cesaretini kırarken şiddet ve taciz uygulayanlar buradan güç alır. Bu sorunun en çok kadınları etkilemesinin arkasında ise cinsiyet eşitsizliği yatar.

Aile odaklı politikalar kadınları eve ve

çocuk bakımına yönlendirerek kamusal alandan uzaklaştırır. Bu durum bir yandan kayıt dışı ve güvencesiz iş gücü yaratırken diğer yandan kadınların örgütlenmesini ve hak aramasını zayıflatır. Kadınların “ucuz ve yedek iş gücü” olarak görülmesi, onlara yönelik sömürüyü ve şiddeti “normalleştirir.” Şiddet, daha çok çalışma, daha çok üretim için baskı aracına dönüşür; bu sistemin devamlılığını sağlayan en önemli araçlardan biri haline gelir. Digel’de olanlar da esas olarak budur.

Aile politikaları ve iş yerindeki şiddetin bağı

Bugün sermayenin “hiç çocuk” dayatması ile iktidarın “en az üç çocuk” söylemi arasındaki görünürdeki çelişki, aslında bu bütüncül politikanın ortaklığıdır. İktidarın aile on yılı politikaları, aile ile iş yaşamı uyumluluğu adı altında kadınları, yeni işçi kuşaklarını doğurmak, onların bakımını ve ev içi angaryayı üstlenmek üzere eve bağlayarak kamusal alandan daha da uzaklaştırıyor. Bu durum, sermayeye kayıt dışı, ucuz ve güvencesiz işçi yaratma fırsatı sunuyor. Bu yüzden kadın işsizlik oranlarındaki hızlı ve dengesiz artış tesadüf değil. Yoksulluk, kadınları zorunlu olarak iş gücüne katılmaya yöneltirken her türlü koşulu kabul etmeyi de zorluyor.

Sonuç olarak şiddet, emek sömürüsünü derinleştirmek ve kadınları gözden çıkarılabilir bir iş gücü haline getirmek için kapitalist sistemin yüzyıllardır kullandığı bir yöntem. Tıpkı Digel’de geçmiş yıllarda yaşandığı gibi sadece tacizi uygulayanın görevden alınması ya da işten atılmasıyla çözülmez ya da tek tek taciz edeni işçiyi taciz düzeni sona ermez. 2010’lu yılların sonunda böyle bir olay yaşanmasına rağmen sorunun katlanarak devam etmesi bu yüzdendir.

İş yerinde şiddet ve tacizle mücadelede hukuki düzenlemeler elbette mevcut ve

bunları kullanmalıyız. Türkiye’de bu konuda başvurulabilecek çeşitli yasal yollar ve düzenlemeler bulunuyor. Başta İş Kanunu olmak üzere Ceza Kanunu, Borçlar Kanunu, uluslararası bir sözleşme olan ILO 190 Sayılı İş Yerinde Şiddet ve Tacizi Önleme Sözleşmesi gibi... Ancak yasal düzenlemeler tek başına yeterli değil. Hele ki adalet mekanizmasının güvencesizlik ortamının doğrudan kaynağı haline geldiği; yalnızca sermayeyi, yalnızca iktidarı, yalnızca bir kişi ve zümreyi ve hatta kadın söz konusu olduğunda yalnızca erkeği koruyan ve kollayan bir silaha dönüştüğü düşünüldüğünde... Bu silahın hedefi tutturamamasının tek yolunun örgütlü mücadele ve dayanışma olduğunu çok sayıda davadan hepimiz biliyoruz.

Sendikal örgütlülük şiddete karşı mücadelede neden önemli?

Yasaları bile mücadeleyle kazandığımızı ve onları kullanmak için de mücadele etmek zorunda olduğumuzu unutmadan diyebiliriz ki iş yerinde şiddetle etkin bir mücadele sendikal örgütlülük ve dayanışma ile mümkündür. Digel’de yaşanan sistematik taciz ve şiddete karşı sendikanın devreye girmesi bu nedenle çok önemli.

Bu yüzden Teksif’in sendikal örgütlülük için ve örgütlülüğü kırmak için yaşanan işten atmalara karşı verdiği mücadele ile iş yerinde yaşanan taciz olaylarına karşı verdiği mücadele ayrı ayrı ele alınamaz. Bir iş yerinde daha fazla kâr için ücretler düşük, çalışma saatleri fazlaysa; üretimin hızlı olabilmesi için şiddet ve taciz sistematik olarak uygulanıyorsa; hatta işten atma tehdidi hakkını savunmak için örgütlenen

işçinin başında sopa gibi tutuluyorsa iş yerinde yaşanan tacize karşı mücadele de yalnızca maruz kalanı ya da yalnızca kadın işçileri ilgilendirmez, o iş yerindeki bütün işçileri ilgilendirir. Ancak bu mücadele ne tek başına tacizin yaşandığı iş yerindeki işçilerin ne de tek başına bir sendikanın sorumluluğundadır.

Bütün sendikalar, kadın örgütleri ve emekten yana siyasi partiler aile on yılı politikaları ile esnek çalışmanın, iş yerinde şiddetin, ücret adaletsizliğinin bağına kurmak; şiddeti yaratan sömürü düzenini hedef alacak daha adil çalışma koşulları için mücadele etmek zorundadır. “Baraj-sız sendika, yasa dışı grev, güvenceli iş” talebiyle Meclise gönderilen yasa teklifinin sahiplenilmesi ve savunulması bu nedenle daha bir önem kazanmıştır. Mücadeleyi en doğru temelde yerine getirecek şey ise işçi sınıfının birliğini güçlendirecek bir sendikal örgütlülüğü ve anlayışı inşa etmektir.

Digel işçileri için katlanılamaz hale gelmiş şiddet ve tacize karşı mücadeleleriyle dayanışmayı büyütmek ve sermayenin saldırılarını, iktidarın kadın düşmanı politikalarına karşı kendi mücadelemizin bir parçası haline dönüştürmek zorundayız. Digel işçilerinin “birlikte mücadele” çağrısını biraz da böyle okumak gerekir.

Digel Tekstil’de kadın işçilere yönelik mobbing, taciz ve ayrımcılık sendika raporuyla ortaya kondu. Rapora dair haberi okumak için QR’ı okutun.

Kuru cilt değil, ayak mantarı:

Belirtileri ve korunma yöntemleri

Dr. Dicle Zeynep Aksu

Ayak mantarı (tinea pedis) enfeksiyonları, dermatofit denilen mantarların neden olduğu, çok sık görülen yüzeysel mantar enfeksiyonudur. Fakat uzun süre tedavi edilmeyen hastalarda daha ciddi ikinci yumuşak doku enfeksiyonlarına da yol açabilir. İnsanların yüzde 15 ile yüzde 25’inde aynı anda ayak mantarı enfeksiyonu görülse de hem hastalar hem de doktorlar bu enfeksiyonları basitçe «kuru cilt» olarak yanlış teşhis edebilir.

Risk faktörleri nelerdir?

Uzun süreli mesai saatlerinde kapalı ayakkabılarla çalışmak ve buna bağlı ayak terlemesi, banyo/yüzme sonrasında iyi kurulamama, sıkı çorap ve ayakkabılar, sıcak iklimin katkısıyla ayak mantarı gelişimi kolaylaştırır.

Ayakların yıkandıktan sonra iyi kurulanmayıp nemli bırakılması mantar üremesi için en sık karşılaşılan problemdir. Tırnağındaki veya çevresindeki derideki küçük çatlaklar, bu mikropların tırnağınıza girmesine ve enfeksiyona yol açabilir. Diyabet gibi bazı kronik hastalıklar mantar enfeksiyonlarına yatkınlık oluşturmaktadır.

Klinik seyri nasıldır?

Ayak tabanı ve yan kısımlarında kuru, beyaz renkli kabuklanma, kalınlaşma, çatlama ve özellikle 4. ve 5. ayak parmak aralarında nemli görünüm belirgindir. Kaşıntı çok şiddetli olabilir ve kötü koku eşlik edebilir. Bunun yanı sıra tırnaklarda kalınlaşma, tırnak renginde değişiklik ve kolay kırılma görülebilir. Eğer tedavi edilmezse bozulan cilt bütünlüğünden kaynaklı diğer mikroorganizmaların

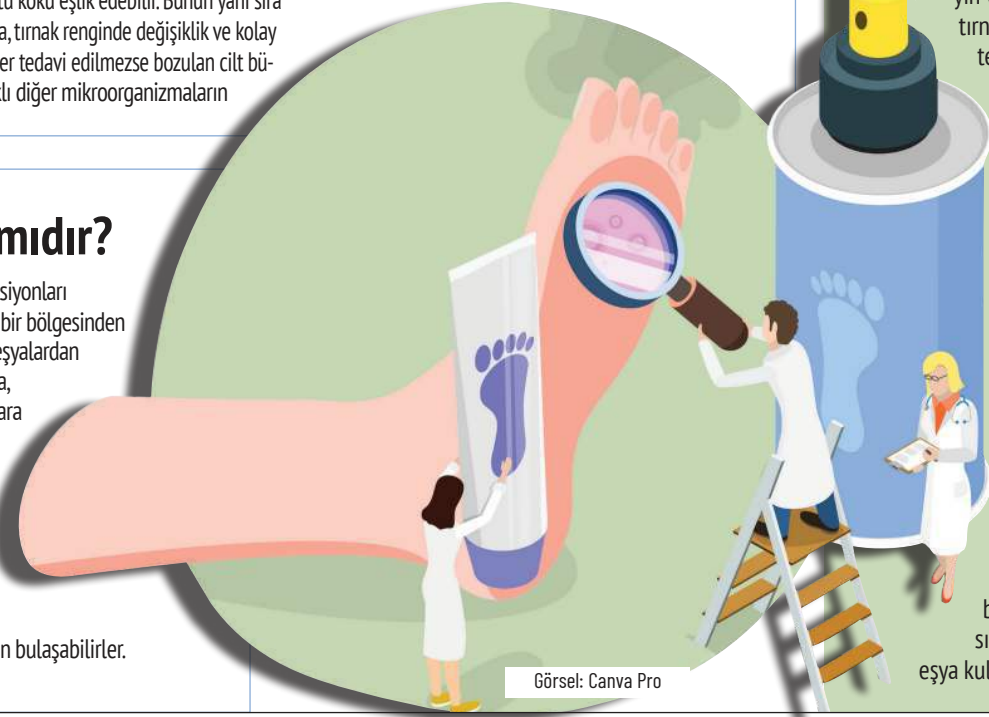
neden olduğu, ayaklarda ve bacakların üst kısımlarında daha ciddi enfeksiyonlar görülebilmektedir.

Bulaşıcı mıdır?

Evet, mantar enfeksiyonları bulaşıcıdır; vücudun bir bölgesinden diğer bir bölgesine, eşyalardan veya insandan insana, hayvanlardan insanlara bulaşabilir. Ortak kullanılan eşyalar (tırnak makası, terlik, çorap, ayakkabı...) veya banyo, küvet, spor salonları gibi halka açık ortak kullanım alanlarından bulaşabilirler.

Korunma, önlem ve tedavi

Ayaklarınızı her gün yıkayın ve iyice kurulayın. Ayak tırnaklarınızı kısa kesin ve temiz tutun. Çoraplarınızı günde en az bir kez değiştirin. Ayaklarınızı düzenli olarak kesikler, yaralar, şişlikler, kuruluk ve enfeksiyonlu ayak tırnakları açısından kontrol edin. Dar ve kapalı ayakkabı giyme sürelerini azaltın. Mantar enfeksiyonu geliştiğinde ise enfeksiyon hastalıkları veya dermatoloji doktorlarına başvurun ve başkalarına bulaşmasını önlemek için ortak eşya kullanımını sınırlandırın.

Görsel: Canva Pro

Kendi sesini arayan bir kadın: Sisler Dağıldığında

Sevil Aracı

“Bazı kadınlar sessizdir; çünkü sessizlik, hayatta kalmanın başka bir yoludur.”

Gülten Davarcı’nın *Sisler Dağıldığında* adlı romanı, çocukluk yıllarından itibaren sessiz kalmayı, soru sormamayı, itaat etmeyi öğrenmiş bir genç kadının, babasının ölümünden sonra kendi sesini arayışını anlatıyor. Sisle örtülü geçmişi, bastırılmış duyguları ve baston gibi dayandığımız alışkanlıkları sorgulayan bu hikaye, aynı zamanda ataerkinin görünmez ama derin izlerine dokunan güçlü bir kadın anlatısı.

Romanın ana karakteri İnci, iki kişilik ailesi babasının 58 yaşında kalp krizinden ölümüyle dağıldığında depresyona girmiş, yardım almayı reddeden, kendisini eve kapatmış bir genç kadın. Ara sıra eski sevgilisi ve en yakın arkadaşı tarafından bölünen derin bir yalnızlık içerisinde yaşıyor. Bu içe kapanmış, aynı zamanda geçmişle yüzleşmeye başladığı bir sorgulama sürecine ve giderek bir iç yolculuğa evriliyor.

“İki kişilik bir ailede biri küserse diğeri karanlığa gömülür.”

Romanın sayfaları ilerledikçe İnci’nin idolü olarak gördüğü ve hayatını onun onayı üzerine inşa ettiği, deyim yerinde ise hayatını onu mutlu etmek amacına adanmış babasının aslında ne kadar manipülatör bir erkek olduğunu anlıyoruz. İnci’yi kimi zaman küsererek, kimi zaman türlü söz oyunları ile yöneten “kızını dünyaya uyumlu olsun diye değil, kendine uyumlu olsun diye yetiştiren” bu adam, soru sorulmasından da hoşlanmıyor ve İnci’nin kendisinden başka hiç kimseyle akrabalık ilişkisi kurmasına izin vermiyor. İnci, koca dünyada babası ve kendisinden menkul bu iki kişilik ailede, kendi tercihi sanarak aslında babasının iste-

ği olan pek çok şeyi hiç gıcınmadan yapıyor yıllarca.

Görünmez olan açığa çıkıyor

Babasının ölümünden sonra yaşadığı o derin yalnızlık ve yas içeren süreçte ise sorgulamalara başlıyor. Ancak bu sorgulamaları dahi bilinçli olarak yapmaya gücü olmayan bir kadın o. Çünkü yıllarca bastırılmış, yönetilmiş, manipüle edilmiş. Gülten Davarcı’nın *Sisler Dağıldığında* romanı, kadına yönelik

şiddetin çok daha görünmez, çok daha sinsi bir biçimini açığa çıkarıyor: Psikolojik şiddet. Zira İnci’nin yaşadığı evde dayak yok, kavga gürültü, bağırış çağırış yok. Ancak orada, sessizlikle terbiye edilen, küsülerek cezalandırılan, yalnızlaştırılarak şekillendirilen bir çocuk var. Bu anlatı psikolojik şiddetin nasıl görünmez olabildiğini, çoğu zaman

farkına varmadan nasıl şekillendiğimizi çarpıcı biçimde gözler önüne seriyor.

2023 Everest İlk Roman yarışmasında jüriden “Baba erkini deşifre etmesi, farklı biçimlerini görünür kılması, bunu yaparken güçlü bir kurgu oluşturması, dili gösteriye kaçmadan olgun ve tutumlu kullanımı, karakterin psikolojik derinliğini yansıtmadaki başarısı nedeniyle bu dosyayı ödüle değer bulduk” şeklinde bir yorumla ödül alan bu roman bize “Bir kadın ne zaman kendi hikayesini yazmaya başlarsa, işte o zaman sisler dağılır” dediriyor. İnci yasında ve yalnızlığında yolunu kaybetmiş gibi görünse de her adımında, her sorusunda geçmişin sisli atmosferini de dağıtarak kendini yeniden buluyor.

Davarcı’nın dili yalın ve derin; her cümlesi bir yaraya dokunuyor, her satırda bir iç ses yankılanıyor. *Sisler Dağıldığında*, kadınların hangi biçimlerde esir edildiğini, sessizliğin nasıl bir silaha dönüştüğünü ve özgürleşmenin bazen sadece “sorma” cesaretiyle başladığını hatırlatıyor. Bu yüzden *Sisler Dağıldığında*, kendi iç sesinin izini süren her kadın için bir fener olma potansiyelini taşıyor.

Aşk romanlarında başka bir imkanı aramak

Fotoğraf: prostooleh/FreePik

Filiz Gür*

“Every limit is a beginning as well as an ending.”
George Eliot, Middlemarch
(Her bitiş başka bir ihtimali mi getirir, her imkânsızlıkta başka bir imkân mı vardır?)

Kıymetli hazirun, hem orta yaş hem varoluş krizleriyle dolu bir yaz mevsimini hayatın anlamını sorgulamaya doyamadan, varlık yokluk felsefesinin derin dalgaları eşliğinde handiyse inançsızlığın kıyısında geçirirken kitaplar iniyor göklerden. Kutsalı başka yerlerinden yakalayan, görünür olmayan dip akıntıların kıyıya alüvyon biriktirmesi gibi okurken bazı inançları köklendiren, bazılarını söküp götüren cümleler...

Henüz yaz yüzünü yeni gösterirken Middlemarch adlı şaheseri okudum. 19. yüzyılda yazılmış olmasına rağmen dilimize çevrilmesi 2016’yı bulmuş. Yanisi, yazıldıktan 140 yıl sonra kavuşmuşuz kitapla. Hasbelkader okumasam, okumadan ölüp gideceğim bir karşılaşma bu; pek çok gerçekleşmeyen kavuşmanın yanı sıra. Okurken hep şunu düşündüm: Ben bu kitabı genç kız olduğum zamanlarda okusaydım daha akıllı bir kadın olur muydum acaba? Çünkü benim bildiğim aşk romanlarında “telefon asla çalmaz, bebek asla ağlamaz ve kira asla gecikmezdi.” Kurgu zaten biraz da inançsızlığın ve gerçeğin askıya alınması değil miydi? Bu öyle değildi, daha gerçek daha akıllı bir yerden ele alıyordu ilişkileri. Sonra yanıt bana taa içimden, kendiliğinden geliyor: Ne münasebet! Hayatın başka alanlarında çok akıllı davranabilirken kalbin akla galabe çaldığı daha titrek alanlar var, oralarda eriyik hale geliyor akıl. Belki aynı yanlışları belki daha kısa süre için yapardım. Belki...

İşte yaşayıp görüyoruz ne çok kadın ne çok

Başka bir dünyanın kıyısında kendimize olan aşkımızla yeniden köklendiğimiz, meyveler verdiğimiz zamanlara...

şey anlatıyor kandırıldıkları zamanlara dair. Kimisi kanmak isterken kimisi daha karanlık bir tuzağın içine bilmeden yürüyerek gitmişler. İstekliliğinden, arzusundan vurulan da var, adını aşk koyduğu daha kutsal bir yerden vurulan da. Neden genelde yağmalanan, nesneleşen bir yerde ruhu ve bedeni?

İzin verirsiniz ben bunu biraz edebi literatüre bakarak değerlendirmek istiyorum. Daha önce bu dergide tarihin ilk şairi Sümerli Enheduanna’yı, tarihin ilk romancısı Murasaki Shikibu’yu yazmışım ama en sevdiğim janrı yani aşk romanlarının tarihini ihmal etmişim. Antik dönemdeki mitolojik hikayeleri bir kenara koyup aşkla sınırlandırarak başlarsak yalnızca beş antik Yunan aşk romanı neredeyse tamamlanmış bir halde günümüze ulaşmış: Chareas ve Callirhoe, Leucippe ve Clitophon, Daphnis ve Chloe, Efes Masalı ve Etiyopya Masalı.

Aşk romanlarında ‘erdemlilik dayatması’ Modern anlamda ilk aşk romanını ise 1740 yılında yani 18. yüzyılda bir erkek yazmış. Samuel Richardson, kalemi güçlü, uzun süre matbaa çıraklığı yapan sonra çalıştığı matbaanın sahibinin kızıyla evlenen ve kendi matbaasını açan bir adam. Yazdıklarına bakılırsa eşiyile aşk evliliği yapmış, dolayısıyla matbaayı görmezden gelebiliriz.

52 yaşında Pamela (Erdem Ödüllendirildi) kitabını daha sonra da Clarissa’yı yazıyor. Pamela adlı aşk romanı, ana karakteri Bay B’nin Pamela’yı defalarca baştan çıkarma ve başarısızlıkla sonuçlanan tecavüz etme girişimlerinin sonunda ona içtenlikle eşit bir evlilik teklif ederek erdemini ödüllendirmesiyle mutlu bir sonla bitiyor. Pamela bir noktada teslim olsa yanımdı demek ki. Lise yıllarında okuduğum onlarca aşk romanında da aynı olay örgüsü ve bakış açısı tekrarlanı-

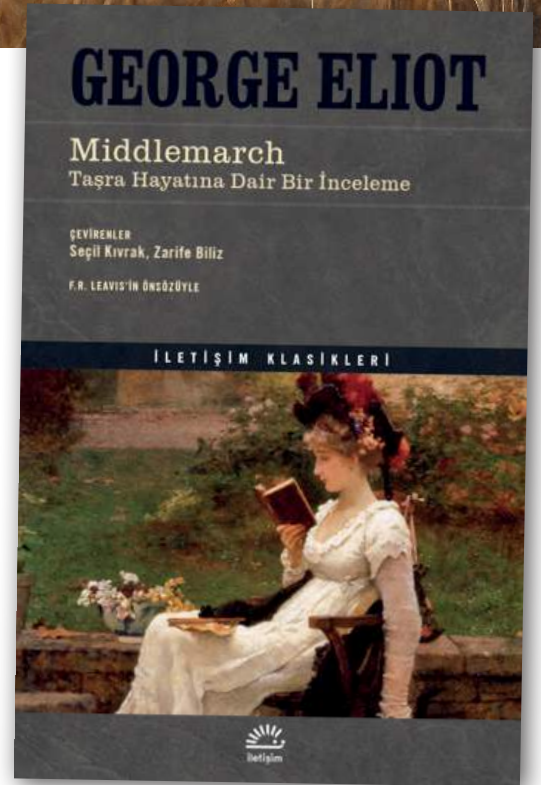
yordu. Kavuşsunlar da ne olursa olsun. Kontumuz kıza zorla mı sahip olacak, onu çocuklarının mürebbiyesiye mi sıkıştırarak, atının terkinde mi kaçırarak ganimet gibi...

Düşünüyorum da bu “erdemlilik dayatması” yalnızca erkeklerin kaleminde değil, kadınlardan da çok okuyup zaman içinde içselleştirdiğimiz bir şey. Nedense okuduğumuz kitaplarda erkek, aşkının (arzusunun?) peşine hunharca takılıp onu bir şekilde elde etmenin meşru ya da bazen gayrimeşru yollarına başvururken kadının nahif bir utangaçlık ve gururla ya da arzusunu daha kabul edilebilir koşullarda yaşaması şartıyla hikaye bildik bir akışta ilerliyor. Hatta bu akışa uymayan kadın karakterlerin olduğu (yani arzusuna sahip çıkan) kitaplarda da bir şekilde kadın pişmanlıktan ölüyor. Anna Karenina uygun bir örnek olur mu bilmiyorum.

Şimdi yüzyıllara yayılan bu kodlarla hareket eden insanların değişimi de yavaş oluyor haliyle. Bu işletim sistemiyle yüklükten kadınlar nasıl suçlu hissetmeden yaşadıklarını anlatabilir? “Ayartıcı, günaha davet eden” etiketinden kurtulup da erkeklerin kendine hak gördüğü o “istediğini alan, fetihçi” madalyasını takabilir? Aşka bu derece nahif bakarken, bu halleri köpürtülürken nasıl arzusuna (aşkına) sahip çıkabilir?

Middlemarch: Aşka farklı bir bakış

Middlemarch’a geri dönecek olursam, kadının insanlaştığı bir kitap diyebilirim. Erkek eşitlendiği... Eşitlenirken kadınlığıyla erozyona uğramadığı, yanlış tercihler yapıp yanlışından dönebilen, dünyaya dair düşüncelerine kulak verilen, kadınlığın zayıflatılmış

izdüşümleriyle cezalandırılmayan bir yerde. Yazıldığı yüzyıl için bile yüzlerce yıl ileride bir feminizm iddiası içeren bu kitap ne ironik ki yazan kadının eserini ancak bir erkek ismiyle yayınlatabildiği bir zamana ait. İçerik, yöntemin çok önüne geçiyor benim açımdan. Ben kadınların kendi isimleriyle roman yazabildiği bir dönemde bu içerikle biraz daha akıllanıyorum.

Duygularımıza sahip çıkarken kendimizi unutmadığımız, erkekleşmeden kadın olduğumuz nice mevsimlere o zaman. Başka bir dünyanın kıyısında kendimize olan aşkımızla yeniden köklendiğimiz, meyveler verdiğimiz zamanlara...

*filizy63@gmail.com